

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра дошкільної освіти

**КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ

Напряму підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта»

Автор: професор Косенко Ю. М.

Затверджено на засіданні кафедри
протокол № 6 від 18 січня 2018 р.

ЗМІСТ

1. Навчальна програма дисципліни3-18
2. Робоча програма навчальної дисципліни..... 19-33
3. Навчальний контент.....34-71
4. Методичні рекомендації до проведення семінарських і практичних занять.....72-78
5. Дидактичне забезпечення самостійної роботи.....79-82
6. Засоби діагностики навчальних досягнень студентів.....83-87
7. Перелік навчально-методичних посібників
8. Інформаційні матеріали бібліотеки по забезпеченню навчальними підручниками (посібниками) .

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ
ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
підготовки бакалаврів
напряму підготовки 6.010101 – Дошкільна освіта

2018 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Косенко Ю. М., кандидат педагогічних наук, доцент, професор
кафедри дошкільної освіти

Обговорено та рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету філології та масових комунікацій « 25 » січня 2018 року, протокол № 6

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Педагогічна творчість» складена відповідно до освітньої програми підготовки бакалаврів спеціальності 012 – дошкільна освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є педагогічна творчість вихователя закладу дошкільної освіти.

Міжпредметні зв'язки: навчальні дисципліни «Філософія», «Психологія загальна» «Педагогіка загальна» забезпечують розуміння феномену творчості у філософській, психологічній і педагогічній науках, пояснюють суть взаємозв'язку категорій творчості і діяльності; навчальна дисципліна «Основи педагогічної майстерності» розкриває взаємозв'язок педагогічної майстерності з професійною творчістю вихователя у вимірах педагогічної взаємодії; «Психологія дитячої творчості» – дисципліна, яка формує розуміння студентами сутності дитячої творчості з позиції психологічної науки.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Педагогічна творчість вихователя закладу дошкільної освіти у вимірах науки і професійної діяльності.
2. Спрямованість педагогічної творчості вихователя закладу дошкільної освіти.

1. Мета і завдання навчальної дисципліни, програмні компетентності студентів:

- 1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни «Педагогічна творчість» є формування у студентів цілісного уявлення про сутність та спрямованість педагогічної творчості вихователя закладу дошкільної освіти закладу, особливості її прояву та умови розвитку.
- 1.2. Основними **завданнями** вивчення навчальної дисципліни «Педагогічна творчість» є:
 - *формування* у студентів розуміння педагогічної творчості вихователя як здатності особистісного та професійного самовираження вихователя; як процесу і результату в професійній діяльності; як здатності створювати в процесі повсякденної професійної діяльності щось нове, комбінувати й видозмінювати, адаптувати відоме до вікових та індивідуальних особливостей конкретної дитини з метою задоволення її потреби в спілкуванні та творчій діяльності (це гнучкість у виборі адекватних засобів впливу на дитину; пошук нестандартних способів розв'язання навчально-виховних завдань і конкретної психолого-педагогічної задачі, оригінальне застосування засобів стимулювання творчої ініціативи вихованців та їхньої пізнавальної активності);
 - *формування у студентів* знань про умови, які забезпечують розвиток педагогічної творчості вихователя;

- *ознайомлення* з педагогічною творчістю педагогів закладів дошкільної освіти міста Маріуполя;
- *розвиток* аналітичного педагогічного мислення студентів, *формування* дослідницьких умінь вивчати творчість вихователя як педагогічне явище, описувати кращий досвід творчої роботи педагогів закладів дошкільної освіти міста;
- *стимулювання* розвитку в студентів власного творчого потенціалу в процесі професійного навчання;
- *стимулювання* студентів як суб'єктів професійного навчання до систематичної навчально-пізнавальної і дослідницької роботи, посилення мотивації щодо вивчення дисципліни;
- *формування* самооцінки щодо власних досягнень в опануванні змістом навчальної дисципліни;
- *виховання* у майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти відповідального ставлення до навчання, а також таких особистісних якостей як старанність, наполегливість, організованість, порядність, чесність, ввічливість, доброзичливість тощо.

Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні:

знати:

- базові поняття до кожної теми;
- філософське, психологічне і педагогічне трактування феномену творчості;
- зміст понять «педагогічна творчість», «педагогічна творчість вихователя», «педагогічні здібності вихователя», «творчі здібності вихователя», «творчий потенціал вихователя»;
- основні напрями педагогічної творчості вихователя;
- суттєві ознаки прояву творчості в професійній діяльності вихователя;
- суть взаємозв'язку педагогічної творчості і педагогічної майстерності, педагогічної творчості і інноваційної діяльності;
- сприятливі умови розвитку педагогічної творчості вихователя в ЗДО;
- педагогічні умови розвитку творчого потенціалу вихователя ЗДО;
- сутність готовності випускника спеціальності «Дошкільна освіта» до педагогічної творчості;
- характеристику особистості творчого вихователя.

вміти:

- орієнтуватися в програмовому змісті навчальної дисципліни;
- працювати з рекомендованою науковою та навчальною літературою, здійснювати пошук наукової інформації з інших джерел самостійно;

- здійснювати запис тез лекцій викладача, вести записи у робочих зошитах за результатами вивчення наукових джерел, складати схеми, таблиці, узагальнюючи нову наукову інформацію;
- розкривати сутність педагогічної творчості вихователя, аргументуючи власну точку зору з позиції науки, ілюструючи прикладами із педагогічної практики, з досвіду роботи вихователів;
- виступати з інформаційним повідомленням з питань, що обговорюються, публічно, чітко, логічно, грамотно формулюючи свої думки;
- слухати і сприймати відповіді однокурсників з питань, що обговорюються, аналізувати та доцільно доповнювати;
- відповідати на запитання самоперевірки знань до кожного змістового модуля усно та письмово;
- виконувати індивідуальні навчально-дослідницькі завдання.

2. Програмні компетентності студентів

2.1. Загальні:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу;
- здатність спілкуватися українською мовою як усно, так письмово;
- здатність до пошуку інформації з різних джерел, її опрацювання та аналізу;
- здатність ставити проблему та вирішувати її, проводити дослідження певного рівня;
- здатність вчитися і бути сучасно навченим;
- здатність працювати в групі, в команді, уміти домовлятися, улагоджувати розбіжності;
- здатність займати свою позицію в дискусіях, переконливо аргументувати свої власні думки;
- здатність до самостійної навчальної та науково-пошукової роботи, уміння займатися проектною діяльністю, знаходити нові рішення, долати труднощі, нести відповідальність за результати роботи.

2.2. Фахові:

- уміння упорядковувати та аналізувати наукові джерела у проблемному полі педагогічної творчості за темами навчальної дисципліни;
- розуміння і оперування категоріями «творчість», «педагогіка творчості», «педагогічна творчість», «педагогічна творчість вихователя», «творчий потенціал вихователя» та базовими поняттями кожного модуля навчальної дисципліни;
- розуміння сутності педагогічної творчості вихователя закладу дошкільної освіти як здатності особистісного та професійного самовираження, знання основних напрямів та специфіки її прояву, сприятливих умов розвитку; здатності створювати в процесі

повсякденної професійної діяльності щось нове, комбінувати й видозмінювати, адаптувати відоме до вікових та індивідуальних особливостей конкретної дитини з метою задоволення її потреби в спілкуванні та творчій діяльності, гнучкості у виборі адекватних засобів впливу на дитину, пошуку нестандартних способів розв'язання навчально-виховних завдань і конкретних психолого-педагогічних задач, оригінальне використання способів стимулювання творчої ініціативи вихованців та їх пізнавальної активності, які забезпечують успішність діяльності вихователя;

- уміння обґрунтовувати основні теоретичні положення про педагогічну творчість, які слугують основою для власних наукових розвідок (проведення реферативних досліджень, проектної роботи, виконання ІНДЗ), виокремлювати найсуттєвіше, пояснювати їхнє прикладне значення, робити висновки;
- уміння виявляти проблеми творчого розвитку вихователя за результатами спостережень під час педагогічної практики та самоспостереження;
- уміння проявляти творчість при виконанні практичних завдань з навчальної дисципліни;
- здатність бути учасником колективного творчого проекту, досягати позитивного результату, проявляючи особистісне творче самовираження;

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. (30 годин – 1 кредит)

Педагогічна творчість вихователя закладу дошкільної освіти у вимірах науки і професійної діяльності.

Програмовий зміст.

Творчість у вимірах філософської, психологічної і педагогічної наук. Педагогічна творчість як предмет педагогіки творчості. Сучасні наукові дослідження педагогічної творчості. Педагогічна творчість вихователя закладу дошкільної освіти. Творча особистість вихователя: особливості прояву. Розвиток педагогічної творчості вихователя: мотивація творчої діяльності; створення умов для творчого самовираження педагога; стимулювання інноваційної діяльності вихователя; творчий саморозвиток; розвиток творчої індивідуальності педагога – цільовий орієнтир методичної роботи у закладі дошкільної освіти.

Базові поняття: творчість, творча діяльність, креативність, педагогіка творчості, педагогічна творчість, творча діяльність вихователя.

Змістовий модуль 2. (60 годин –2 кредити)

Програмовий зміст.

Спрямованість педагогічної творчості вихователя закладу дошкільної освіти.

Основні напрями педагогічної творчості вихователя: організація педагогічного процесу; організація різних видів діяльності дітей, забезпечення їхнього творчого розвитку; педагогічна взаємодія вихователя з усіма суб'єктами педагогічного процесу; творче особистісне самовираження. Зміст педагогічної творчості вихователя: щоденне моделювання педагогічного процесу (творення естетичної привабливості приміщення вікової групи; планування освітньо-виховної роботи в групі дошкільників конкретного віку; особистісно орієнтована педагогічна взаємодія з дітьми та їхніми батьками; удосконалення традиційних і пошук нових організаційних форм, педагогічних методів і прийомів (неординарних, з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей: цікаві мандрівки, дитяче експериментування, гурткова робота, творчі проекти тощо); створення розвивального середовища в групі; упровадження інноваційних педагогічних технологій у практику роботи з дошкільниками, пропускаючи їх через призму своєї творчої індивідуальності; оригінальне розв'язання методичних питань (методичний супровід педагогічного процесу з елементами педагогічної інновації); творча співпраця з батьками вихованців.

Творчість вихователя в організації різних видів діяльності дітей (пізнавальна, ігрова, Забезпечення творчого розвитку дітей (вибір доцільних та ефективних способів стимулювання дитячої творчості дітей). Вихователь як творча особистість, творче самовираження в професійній діяльності. Творчий потенціал вихователя, організаційно-педагогічні умови його розвитку.

Базові поняття: напрями педагогічної творчості вихователя, зміст педагогічної творчості вихователя, творчий розвиток дітей, творча особистість вихователя, творчий потенціал вихователя.

3.Рекомендована література.

3.1. Підручники та навчальні посібники:

1. Сисоєва С. О. Педагогічна творчість / Монографія. – Х-К.: Кн.. вид. «Каравелла», 1998. – 150 с.- С.6-22.
2. Косенко Ю. М. Основи педагогічної майстерності вихователя. Навч.-метод. посіб. для студентів вищих навчальних закладів спеціальності «Дошкільна освіта». 2-е видання, доповнене. – Маріуполь: ТОВ «Друкарня «Новий світ», 2014. – 360 с.
3. Загородня Л. П. Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу: навчальний посібник / Л. П. Загородня, С. А. Тітаренко. – Суми: Університетська книга, 2010. – 319 с.

4. Тищук Л. І., Рясенчук А. П., Балицька І. М. Плекаємо творчість педагога дошкільного закладу. – Житомир, 2011.-103 с.

5. Крутій К. Л., Маковецька Н. В. Інноваційна діяльність у сучасному дошкільному навчальному закладі: методичний аспект. – 2-е вид., стереотип. – Запоріжжя:ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2006. – 128 с.

3.2. Основна література.

1. Богоявленская Д.Б. Пути к творчеству. – М.: Знание, 1981. – 96 с.

2. Богоявленская Д.Б. Интеллектуальная активность как проблема творчества. – М.: Изд-во РГУ, 1983. – 167 с.;

3. Богоявленская Д.Б. Пути к творчеству. – М.: Знание, 1981. – 96 с.

4. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. – М.: Просвещение, 1967. – 92 с.

5. Гаврилюк С.М. Принципи розвитку педагогічної творчості майбутніх вихователів дітей дошкільного віку / С.М. Гаврилюк // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2015. – № 2. – С 303-314.

6. Дичковская И.Н. Инновационная деятельность как средство реализации личностно-творческого потенциала педагога. Вопитание в процессе обучения: Материалы международной научно-практической конференции, Минск, 17 февраля 2005. Ч.1 Материалы научных исследований отечественных и зарубежных ученых /Бел.гос.пед.университет им.М.Танка. Отв. ред. Д.Н.Дубинина. – Мннск:БГПУ, 2005. – 373 с.- С.67-70.

7. Кан-Калик В. А., Никандров Н. Д. Педагогическое творчество. – М.: Педагогика, 1990. – 144 с.

8. Карнеги Д. Как выработать уверенность в себе и влиять на людей, выступать публично. — К.: Глобус, 1995 – 126 с.

9. Колесникова В.И. Педагогическое творчество и урони его проявления. Вопросы воспитания: теория и практика. Сборник научных трудов. Вып. 15. – Пятигорск: ПГЛУ. – 2006. – С.48-64.

10. Колосова Е.Н. Формирование у педагогов дошкольных учреждений готовности к инновационной деятельности. Вопитание в процессе обучения: Материалы международной научно-практической конференции, Минск, 17 февраля 2005. Ч.1 Материалы научных исследований отечественных и зарубежных ученых /Бел.гос.пед.университет им.М.Танка. Отв. ред. Д.Н.Дубинина. – Мннск:БГПУ, 2005. – 373 с.- С.122-126.

11. Косенко Ю.М. Педагогіка життєтворчості в професійній підготовці майбутніх вихователів. Матеріали міжрегіональної науково-практичної конференції «Теорія та практика життєтворчості» (м. Запоріжжя. 29-30 березня 2007 року) / За заг. ред. проф. К.Л.Крутий, проф. А.І.Павленко. – Запоріжжя: ТОВ «ЛПКС» ЛТД, 2007. – 288 с. – С. 107-116.
12. Котова Е.В., Кузнецова С.В., Романова Т.А. Развитие творческих способностей дошкольников: методическое пособие. – М.: ТЦ «Сфера», 2010. – 128 с. – С. 10
13. Моляко В.О. Творчий потенціал людини як психологічна проблема // Обдарована дитини. – 2005. – №6. – С. 2-9.
14. Панько Е. А. Детство как самоценность / Е.А.Панько – Минск: МОИРО, 2009 – 69 с.
15. Поташник М. М. Как развивать педагогическое творчество. – М.: Знание, 1987. – 80 с
16. Расолько О.И. Особенности развития детского творчества в сюжетно-ролевой игре. Вопитание в процессе обучения: Материалы международной научной-практической конференции, Минск, 17 февраля 2005. Ч.1. Материалы научных исследований отечественных и зарубежных ученых /Бел.гос.пед.университет им. М. Танка. Отв. ред. Д. Н. Дубинина. – Минск:БГПУ, 2005. – 373 с.- С.250-253.
17. Рибалко В.В. Психологічна характеристика творчості, творчої особистості та сутність особистісного підходу // Психологія особистості. – 2011. – № 3. – С. 1-7.
18. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям. Педагогічна майстерність: Хрестоматія: Навч.посіб. / Упоряд.: І. А.Зязюн, Н. Г.Базилевич, Т. Г.Дмитренко та ін.; За ред. І. А.Зязюна. – К.: Вища шк., 2006. – 606 с. – С. 57-61.
19. Тищук Л.І. Чинники підтримки та розвитку творчості педагога дошкільного закладу // Зб. наукових праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка НАПН України / За ред. С.Д.Максименка. – Т. IV. – Вип. 6. – Житомир:Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2010. – С.242-246.
20. Тищук Л. Взаємозв'язок творчості педагога дошкільного закладу і синдрому «професійного вигорання» // Актуальні проблеми психології. – Т. IV: Психолого-педагогічні основи розвитку особистісного потенціалу дитини в сучасному суспільстві. Зб. наукових статей / За ред. С.Д.Максименка, С.О.Ладивір. – К., 2006. – С. 249-274
21. Тищук Л.І. Чинники підтримки та розвитку творчості педагога дошкільного закладу // Зб. наукових праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка НАПН України / За ред. С.Д.Максименка. – Т. IV. – Вип. 6. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2010. – С.242-246. – С.243

3.3. Допоміжна література.

1. Абрамян В. Ц. Театральна педагогіка / В. Ц.Абрамян. – К.: Лібра, 1996. -224 с.
2. Артемова Л. В. Театр і гра / Л. В. Артемова. Навч.посіб. – К.: «Гоміріс», 2002. – 291 с.
3. Булатова О. С. Педагогический артистизм: учебное пособие /О. С.Булатова. –М.: Академия. – 2001. – 241 с.
4. Загвязинский В.И. Педагогическое творчество учителя. – М.: Педагогика, 1987. – 160 с.
5. Ильин Е.П. Психология творчества, креативности, одаренности. – СПб.: Питер, 2012. – 168 с. – С.22-23
6. Кулюткин Ю.Н. Творческое мышление в профессиональной деятельности учителя // Вопросы психологии, 1986. – № 2. – С. 15-17;
7. Луценко І. Педагогічний стиль мовлення // Дошкільне виховання. – 2000. – №1. – С.6-10.
8. Левчук З.С. Формирование готовности к педагогическому творчеству у студентов педвуза. – Минск, 1992. – 178 с.
9. Макаренко Л. В. Все про театр і дитячу театралізовану діяльність: метод. посіб. – Маріуполь, 2007 – 284 с.
10. Мартишина Н.В. К вопросу о моделировании процесса становления творческого потенциала личности педагога // Педагогическое образование и наука. – 2006. – № 3. – С. 69-72.
11. Новосьолова С. Пересувний ляльковий театр / С. Новосьолова // Дошкільне виховання. – 2007. – №10. – С.18-19.
12. Педагогічна творчість і майстерність: Хрестоматія / Укл. Н.В. Гузій – К., : ІЗМН, 2000. – 168 с.
13. Педагогічна творчість: методологія, теорія, технології: Монографія / В.П.Андрущенко, С.О.Сисоєва, Н.В., Гузій, Н.В.Кічук, В.Ф.Хомич, М.О.Лазарєв, Л.О.Мільто / За ред. С.О.Сисоєвої, Н.В.Гузій. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова.- 2005. – 324с.
14. Піроженко Т.О. Особистість дошкільника: перспективи розвитку: Навчально-методичний посібник. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 136 с.
15. Подготовка дошкольных работников к творческой профессиональной деятельности // Дошкольное воспитание, 1999, №2.

16. Роджерс Н. Творчество как усиление себя // Вопросы психологии. – 1988. – № 1. – С. 164-168.
17. Станіславський К. С. Робота актора над собою Педагогічна майстерність: Хрестоматія: Навч. посіб. / Упоряд.: І. А.Зязюн, Н. Г.Базилевич, Т. Г.Дмитренко та ін.; За ред. І. А.Зязюна. – К.: Вища шк., 2006. – 606 с. – С. 85-88; 92-93; 127-129; 158-165.
18. Суарес Л.И. Творчество педагога в учебно-воспитательном процессе. Воспитание в процессе обучения: Материалы международной научно-практической конференции, Минск, 17 февраля 2005. Ч.1 Материалы научных исследований отечественных зарубежных ученых /Бел.гос.пед.университет им.М.Танка. Отв. ред. Д.Н.Дубинина. – Мннск:БГПУ, 2005. – 373 с.- С.295-298.
19. Театралізована діяльність дошкільнят // Дитячий садок. – 2005. – № 38, жовтень.
20. Товма І. Театр починається з іграшки / І. Товма // Дошкільне виховання. – 2008. – № 6. – С.16.
21. Яковишина Т.В. Роль синестезії у формуванні творчої особистості в контексті сучасних цивілізаційних викликів. Збірник наукових праць. Педагогічні умови. Випуск 58. Частина І. – Херсон: Айлант, 2011. – 472 с. – С.172-177
22. Ямницький В.М. Психологія життєтворчої активності особистості: Монографія. – Одеса: СВД Черкасов М.П., 2004. – 360 с. – С.208.

4. Формою підсумкового контролю знань студентів з вивчення дисципліни є залік.

5. Засоби діагностики успішності навчальних досягнень студентів.

Контроль навчальних досягнень студентів з вивчення дисципліни «Педагогічна творчість» проводиться з метою визначення рівня опанування ними знаннями і вміннями відповідно до освітніх вимог даної програми, оцінки ефективності організації вивчення дисципліни, підвищення мотивації до навчання. Система контролю має комунікативну спрямованість, що дозволяє визначити розуміння засвоєння змісту програмового матеріалу. Цілі і зміст різних видів контролю (усні відповіді на заняттях, індивідуальна співбесіда викладача з студентами за матеріалами виконання завдань самостійної роботи, тестування, звіт про виконання ІНДЗ, індивідуальна співбесіда за переліком питань до заліку). Результати контролю виступають показниками успішності студентів із вивчення навчальної дисципліни. Поточний контроль реалізується на семінарських і практичних заняттях. Окремо оцінюється виконання СРС, ІНДЗ, тестування за програмовим змістом обох модулів. Підсумковою формою контролю є залік, який проводиться у формі

індивідуальної співбесіди викладача з кожним студентом за переліком запитань представлених нижче. Зміст тестової контрольної роботи і питання до заліку – додаються.

5.1. Питання для контролю знань за програмовим змістом першого модуля.

- Філософське тлумачення сутності творчості.
- Психологічна і педагогічна науки про феномен творчості.
- Творчість як професійна діяльність вихователя.
- Що вивчає педагогіка творчості?
- Назвіть основні напрями сучасних досліджень педагогічної творчості.
- Яка вона – творча особистість вихователя?
- В чому творчий потенціал вихователя?
- Чи може творчий саморозвиток вихователя сприяти розвитку його педагогічної творчості?
- Поясніть значення понять «творчість» і «креативність».
- Назвіть умови розвитку педагогічної творчості вихователя.
- Дайте визначення творчим здібностям.
- Які уміння вихователя називають творчими? Чим відрізняються художні і творчі уміння?
- Назвіть специфічні ознаки педагогічної творчості вихователя.
- Який зв'язок між педагогічною майстерністю і педагогічною творчістю?
- Інновація і творчість в роботі вихователя: суть взаємозв'язку.
- Сприятливі умови для розвитку педагогічної творчості вихователя: які вони?
- Що таке творчий саморозвиток вихователя?
- У чому сутність зв'язку педагогічної творчості вихователя і театральної педагогіки?

5.2. Питання для контролю знань за програмовим змістом другого модуля.

- Творча особистість вихователя: яка вона?
- За якими напрямками може розвиватися педагогічна творчість вихователя?
- Що складає зміст педагогічної творчості вихователя?
- Творчість вихователя в організації різних видів діяльності дітей.
- Прояв творчості педагога в організації розвивального середовища для дошкільників.
- Творчість вихователя у педагогічній взаємодії з дошкільниками.
- Творча співпраця педагога з батьками вихованців.

5.3. Перелік питань до заліку

1. Схарактеризуйте базові поняття навчальної дисципліни: творчість, педагогічна творчість, педагогіка творчості, творчі здібності, креативність, творчий потенціал людини, творчо обдарована людина, педагогічні інновації.

2. Поясніть сутність творчості з позиції філософської науки.
3. Поясніть сутність творчості з позиції психологічної науки.
4. Поясніть сутність творчості з позиції педагогічної науки.
5. Якими якостями має володіти творчий вихователь?
6. В чому сутність взаємозв'язку педагогічної творчості і педагогічної майстерності вихователя?
7. Назвіть специфічні ознаки педагогічної творчості вихователя?
8. Чи є творчість основою для інноваційної діяльності вихователя?
9. Які умови є сприятливими для розвитку творчості вихователя в професійній діяльності?
10. Як може бути організована методична робота в дошкільному закладі для забезпечення творчого розвитку вихователів?
11. Схарактеризуйте творчу особистість вихователя.
12. Якою є спрямованість педагогічної творчості вихователя?
13. Чим умотивована педагогічна творчість вихователя?
14. Ваше розуміння творчого саморозвитку вихователя.
15. Які фактори підтримують розвиток творчості вихователя?
16. Яку роль відіграє самопізнання у розвитку творчого потенціалу вихователя?
17. Як впливає творча атмосфера у ЗДО на розвиток педагогічної творчості вихователя?
18. Як завідувач ЗДО може виступати мотиватором творчого розвитку вихователів?
19. В чому зміст педагогічної підтримки методистом ДНЗ творчого розвитку вихователів?
20. Чи є соціально-психологічний клімат умовою професійної творчості в ДНЗ?.
21. В чому проявляється творчість вихователя у створенні предметно-розвивального середовища в групі?
22. Вихователь – організатор дитячого дозвілля: що треба знати і уміти?
23. Творча співпраця вихователя з батьками: в яких формах вона може здійснюватися?
24. Чим прикметна творчість вихователя у забезпеченні мовленнєвого розвитку дошкільників.
25. Чим прикметна творчість вихователя у забезпеченні логіко-математичного розвитку дошкільників.
26. Чим прикметна творчість вихователя у забезпеченні фізичного розвитку дошкільників.
27. Чим прикметна творчість вихователя у забезпеченні музично-ритмічного розвитку дошкільників.

28. Чим прикметна творчість вихователя у забезпеченні естетичного розвитку дошкільників.
29. Чим прикметна творчість вихователя в оформленні приміщення групової кімнати.
30. Поясніть зв'язок творчих здібностей вихователя з педагогічними вміннями.
31. Як вихователю розвивати творчу особистість дошкільника? Сформулюйте декілька порад.
32. Як вихователь може сприяти розвитку музичної творчості дітей групи?
33. Як вихователь може сприяти реалізації творчого потенціалу дитини дошкільного віку в ігровій діяльності?
34. Як вихователь може сприяти реалізації творчого потенціалу дитини дошкільного віку в образотворчій діяльності?
35. Як вихователь може реалізувати творчий потенціал дитини дошкільного віку в художньо-мовленнєвій діяльності?
36. В чому проявляється артистизм вихователя?
37. Що таке інноваційна діяльність вихователя?
38. Які форми і методи стимулювання творчої ініціативи дошкільників в сюжетно-рольових іграх може використовувати вихователь?
39. Як може вихователь організувати співтворчість з дітьми під час спостережень в природі?
40. В чому може вихователь проявити творчість, організовуючи рухливі ігри?
41. Творча співпраця батьків і дітей: складіть рекомендації від вихователя.
42. Як розвивати акторські вміння дітей засобами театралізованої діяльності?
43. Як допомогти дитині стати творчою особистістю?
44. Які знаєте нестандартні форми організації навчання дітей?
45. Як підтримати допитливу дитину, дитячий інтерес ?

6. Інформаційні матеріали бібліотеки МДУ по забезпеченню вивчення дисципліни

№	Автор	Найменування підручника, посібника	Найменування видавництва, рік видання	Кількість примірників
1.	Косенко Ю.М.	Основи педагогічної майстерності вихователя. Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності «Дошкільна освіта». 2-е видання, доповнене.	Маріуполь, ТОВ «Друкарня «Новий світ», 2014. – 360 с. – С.300-341.	50

2.	Сисоєва С.О.	Основи педагогічної творчості : підручник.	К. : Міленіум, 2006. – 346 с.	1 (чит.зал.)
3.		Педагогічна творчість і майстерність: Хрестоматія / Укл. Н.В. Гузій.	– К., : ІЗМН, 2000. – 168 с.	1 (чит. зал)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кафедра дошкільної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри
 О.Г. Брежнєва
«16» січня 2018 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ

Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

факультет філології та масових комунікацій

2017-2018 навчальний рік

Робоча програма з навчальної дисципліни «Педагогічна творчість» для студентів напряму підготовки 6.010101 Дошкільна освіта.

Розробник: Косенко Юлія Миколаївна, професор кафедри дошкільної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент,

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри дошкільної освіти, протокол № 6, від 18 січня 2018 року.

Завідувач кафедри _____ Брежнєва О. Г..

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення: педагогічна творчість вихователя закладу дошкільної освіти.

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта (шифр і назва)	Нормативна (за вибором)	
Модулів – 2	Напрямок підготовки 6.010101 Дошкільна освіта (шифр і назва)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		3-й	3-й
Індивідуальне навчально-дослідницьке завдання		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		6-й	6-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента - 4	Освітній рівень: бакалавр	Лекції	
		16 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	8 год.
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
34 год.	52 год.		
ІНДЗ			
20 год.	20 год.		
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 40 % і 60 %

для заочної форми навчання – 20 % і 80 %

2. МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ, ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ:

2.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Педагогічна творчість» є формування у студентів цілісного уявлення про сутність та спрямованість педагогічної творчості вихователя закладу дошкільної освіти закладу, особливості її прояву та умови розвитку.

2.1. Основними **завданнями** вивчення навчальної дисципліни «Педагогічна творчість» є:

- *формування* у студентів розуміння педагогічної творчості вихователя як здатності особистісного та професійного самовираження вихователя; як процесу і результату в професійній діяльності; як здатності створювати в процесі повсякденної професійної діяльності щось нове, комбінувати й видозмінювати, адаптувати відоме до вікових та індивідуальних особливостей конкретної дитини з метою задоволення її потреби в спілкуванні та творчій діяльності (це гнучкість у виборі адекватних засобів впливу на дитину; пошук нестандартних способів розв'язання навчально-виховних завдань і конкретної психолого-педагогічної задачі, оригінальне застосування засобів стимулювання творчої ініціативи вихованців та їхньої пізнавальної активності);
- *формування у студентів* знань про умови, які забезпечують розвиток педагогічної творчості вихователя;
- *ознайомлення* з педагогічною творчістю педагогів закладів дошкільної освіти міста Маріуполя;
- *розвиток* аналітичного педагогічного мислення студентів, *формування* дослідницьких умінь вивчати творчість вихователя як педагогічне явище, описувати кращий досвід творчої роботи педагогів закладів дошкільної освіти міста;
- *стимулювання* розвитку в студентів власного творчого потенціалу в процесі професійного навчання;
- *стимулювання* студентів як суб'єктів професійного навчання до систематичної навчально-пізнавальної і дослідницької роботи, посилення мотивації щодо вивчення дисципліни;
- *формування* самооцінки щодо власних досягнень в опануванні змістом навчальної дисципліни;
- *виховання* у майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти відповідального ставлення до навчання, а також таких особистісних якостей як старанність, наполегливість, організованість, порядність, чесність, ввічливість, доброзичливість тощо.

Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні:

знати:

- базові поняття до кожної теми;
- філософське, психологічне і педагогічне трактування феномену творчості;
- зміст понять «педагогічна творчість», «педагогічна творчість вихователя», «педагогічні здібності вихователя», «творчі здібності вихователя», «творчий потенціал вихователя»;
- основні напрями педагогічної творчості вихователя;
- суттєві ознаки прояву творчості в професійній діяльності вихователя;

- суть взаємозв'язку педагогічної творчості і педагогічної майстерності, педагогічної творчості і інноваційної діяльності;
- сприятливі умови розвитку педагогічної творчості вихователя в ЗДО;
- педагогічні умови розвитку творчого потенціалу вихователя ЗДО;
- сутність готовності випускника спеціальності «Дошкільна освіта» до педагогічної творчості;
- характеристику особистості творчого вихователя.

Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні:

вміти:

- орієнтуватися в програмовому змісті навчальної дисципліни;
- працювати з рекомендованою науковою та навчальною літературою, здійснювати пошук наукової інформації з інших джерел самостійно;
- здійснювати запис тез лекцій викладача, вести записи у робочих зошитах за результатами вивчення наукових джерел, складати схеми, таблиці, узагальнюючи нову наукову інформацію;
- розкривати сутність педагогічної творчості вихователя, аргументуючи власну точку зору з позиції науки, ілюструючи прикладами із педагогічної практики, з досвіду роботи вихователів;
- виступати з інформаційним повідомленням з питань, що обговорюються, публічно, чітко, логічно, грамотно формулюючи свої думки;
- слухати і сприймати відповіді однокурсників з питань, що обговорюються, аналізувати та доцільно доповнювати;
- відповідати на запитання самоперевірки знань до кожного змістового модуля усно та письмово;
- виконувати індивідуальні навчально-дослідницькі завдання.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. (30 годин – 1 кредит)

Тема 1. Педагогічна творчість вихователя закладу дошкільної освіти у науковому висвітленні.

- Творчість як філософський і психолого-педагогічний феномен.
- Творчість в педагогічній діяльності.
- Педагогічна творчість вихователя: ознаки і спрямованість.
- Творча особистість вихователя: особливості прояву.
- Творчий потенціал вихователя: науковий дискурс.

Змістовий модуль 2 (60 годин – 2 кредити)

Тема 1. Спрямованість педагогічної творчості вихователя.

Тема 2. Творчість в професійній діяльності вихователя.

Тема 3. Творча особистість вихователя.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи педагогічної творчості вихователя												
Тема 1. Педагогічна творчість вихователя закладу дошкільної освіти у науковому висвітленні.	30	16	-	-	2	14	30	10	-		2	20
Разом за змістовим модулем 1	30	16	-	-	2	14	30	10	-		2	20
Змістовий модуль 2. Творчість у професійній діяльності вихователя												
Тема 1. Професійна діяльність вихователя у вимірах педагогічної творчості	12	-	4	-	-	8	12	-	4		-	12
Тема 2. Творчий потенціал вихователя	12	-	4	-	-	8	12	-	-		-	8
Тема 3. Творчий вихователь – успішний	12	-	4	-	-	8	12	-	4		-	8

вихователь												
Тема 4. Педагогічна рефлексія як умова творчої продуктивної діяльності вихователя	12	-	4			8	12	-	-			12
Тема 5. Вихователь – організатор творчого розвитку дошкільників	12	-	4			8	12	-	-			12
Разом за змістовим модулем 2	60	-	20		-	40	60	-	8	-	-	52
Усього годин	90	16	20		2	54	90	10	8	-	2	72
Модуль 2												
ІНДЗ	-					-						-
Усього годин	90	16	20	-	2	54	90	10	8	-	2	72

5. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№	Назва теми	Кількість годин денна/заочна
	Змістовий модуль 2	20/8
1	Професійна діяльність вихователя у вимірах педагогічної творчості	4/4
2	Творчий потенціал вихователя	4/СРС
3	Творчий вихователь – успішний	4/4
4	Педагогічна рефлексія як умова творчої продуктивної діяльності вихователя	4/СРС
5	Вихователь – організатор творчого розвитку дошкільників	4/СРС

6. САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

№	Назва теми	Кількість годин денна/ заочна
М-1	Теоретичні основи педагогічної творчості вихователя	
Т-1	Педагогічна творчість вихователя закладу дошкільної освіти у науковому висвітленні.	14/20
М-2	Творчість у професійній діяльності вихователя	
Т-1	Професійна діяльність вихователя у вимірах педагогічної творчості	8/12
Т-2	Творчий потенціал вихователя	8/8
Т-3	Творчий вихователь – успішний вихователь	8/8

Т-4	Педагогічна рефлексія як умова творчої продуктивної діяльності вихователя	8/8
Т-5	Вихователь – організатор творчого розвитку дошкільників	8/12
		54/72

7. ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль 1.

Завдання 1. Прочитайте статтю Олени Бугрій «Творчість у педагогічній діяльності» // Вища школа. – 2009. – № 4. – С.87-92.

- 1) На думку авторки статті, категорія творчості є методологічно значущою для педагогічного знання. Як це пояснює дослідниця?

Завдання 2. Прочитайте статтю Сергія Шандрука «Творчість як употужнення здібностей особистості» // Психологія творчості. – 2015. – № 3. – С. 86-90.

- 1) До яких висновків дійшов автор статті, теоретично обґрунтовуючи концептуальні засади вивчення творчості у філософській і психологічній науках?

Завдання 3. Прочитайте статтю Лілії Яременко «Креативність як творчість: спільне і відмінне» // Вища освіта України. – 2010. – № 4. – С.117-123.

- 1) Встановіть взаємозв'язок і взаємозалежність між поняттями: «творчість», «обдарованість», «талант», «креативність», «геніальність» (можна схематично).
- 2) Поясніть в чому сутність феномену творчості і креативності?
(методична вказівка: зміст свого пояснення розмістіть у два стовпчики: творчість це: ...; креативність – це ...).
- 3) Про якого вихователя можна сказати, що він креативна особистість?

Завдання 4. Прочитайте статтю Катерини Лінєвич «Проблема творчості в дослідженнях вітчизняних і зарубіжних вчених» // Рідна школа. – 2008. – 11. – С.19-22.

- 1) До наукових здобутків яких учених звертається авторка статті, аналізуючи понятійний аспект проблеми творчості?
- 2) Запишіть потрактування сутності творчості, обдарованості, талановитості, креативності тими ученими, наукові позиції яких аналізує авторка статті.
- 3) Які п'ять груп інтелектуальних здібностей (факторів) Дж. Гілфорда описано в статті?
- 4) Поясніть, що таке конвергентне і дивергентне мислення? Яке з них є основою креативності?

Завдання 5. Прочитайте статтю Л. В. Єськової «Педагогічна творчість та майстерність – вагомий знаряддя розвитку творчої особистості» // Освіта Донбасу. Навчально-методичне видання. – 2008. – № 2-3. – С. 85-89.

- 1). Як взаємодіють педагогічна творчість і педагогічна майстерність як інструменти виховання особистості?
- 2) Чи можна ототожнювати ці поняття, який їх взаємовплив?

Завдання 6. Прочитайте статтю Наталії Керманової «Творчий вихователь – скульптор самодостатньої особистості» / Н. Керманова // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2013. – № 12. – С.13-14.

- 1) Запишіть основні думки авторки статті, які ви трансформуватимете у свій власний педагогічний досвід роботи з дошкільниками.

Завдання 8. Прочитайте статті Людмили Тищук:

– «Творчість вихователя: як її розвивати?» / Людмила Тищук // Дошкільне виховання. – 2012. – № 10. – С.15-19.

– «Творчість як умова особистісного розвитку і підвищення рівня професійної майстерності педагога дошкільного навчального закладу» / Людмила Тищук // Обдарована дитина. – 2008. – № 6. – С.19-25.

1) За змістом статей складіть програму власної підготовки до творчої педагогічної діяльності на період навчання в університеті.

Змістовий модуль 2.

Завдання 1. Прочитайте статтю В. Моляко «Чи можна навчати творчості?» // Обдарована дитина. – 2007. – № 3.

- 1) Як автор статті відповідає на питання, яке винесено у заголовок?
- 2) А як би відповіли ви?

Завдання 2. Прочитайте статтю Ілони Дичківської «Інноваційна компетентність педагога» // Дошкільне виховання. – 2010. – № 1. – С.7-11.

- 1) Що таке інноваційна компетентність вихователя?
- 2) Чи спостерігали ви під час педагогічної практики прояв вихователями інноваційної компетентності? Поясніть зміст ваших спостережень.

Завдання 3. Прочитайте статтю О. А. Листопада «Педагогічний супровід розвитку творчих здібностей старших дошкільників засобами педагогіки творчості» [Електронний ресурс] / О. А. Листопад // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16: Творчість особистість учителя: проблеми теорії і практики – 2012. – Вип. 15 – С.203-207. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_016_2012_15_47

1) За змістом статті складіть рекомендації вихователям щодо педагогічного супроводу розвитку творчих здібностей старших дошкільників засобами педагогіки творчості в дошкільному навчальному закладі.

8. ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКІ І ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Складіть казку для дітей дошкільного віку морально-етичного або екологічного змісту (методична вказівка: текст казки оформити на аркушах паперу формату А 4, поля: 30х20х20х15, кегель 14, зверху у правому куті – прізвище та ім'я, назва казки по центру прописними літерами, обсяг змісту – за можливостями автора, аркуші у файлі).

Завдання 2. Створіть ескіз оформлення одного із куточків розвивального середовища в групі дітей дошкільного віку (методична вказівка: орієнтуйтеся на потреби тих вікових груп, де ви працюєте або проходили останню педагогічну практику; формат А-4, цупкий папір)

Завдання 3. Напишіть сценарій і план підготовки дитячої розваги для групи дітей, в якій будете проходити літню практику у ЗДО в оздоровчий період..

Завдання 4. (колективне для студентів денної форми навчання). Підготувати 4 лялькові вистави для дітей дошкільного віку (методична вказівка: група студентів розподіляється на 4 творчі колективи, складаються сценарії вистав, готуються декорації, проводяться репетиції, організується публічний показ).

Завдання 5. Розробіть творчий проект співпраці вихователя з батьками дітей однієї із вікових груп (методична вказівка: тема проекту за однією із сфер життєдіяльності дитини у програмі «Я у Світі» («Природа», «Культура», «Люди», «Я САМ») і вікова група – за вибором студента). Підготуйтеся до публічної презентації проекту. Проект повинен включати такий орієнтовний зміст:

Вступ.

- Актуальність
- Провідна ідея
- Означені пріоритети
- Шлях вирішення завдань

Основна частина (опис змісту проекту)

Висновки

Література

Додатки

Методична настанова: Обсяг тексту до 20 сторінок, формату А-4, поля: 30х20х20х15, кегель 14.

Оформлення титульної сторінки (зразок):

**Маріупольський державний університет
Кафедра дошкільної освіти**

**ФОРМУЄМО У ДИТИНИ БЕЗПЕЧНУ ПОВЕДІНКУ
ТВОРЧИЙ ПРОЕКТ СПІВПРАЦІ ВИХОВАТЕЛЯ З БАТЬКАМИ ВИХОВАНЦІВ
РОЗРОБИЛА:
студентка 3 курсу
спеціальності «Дошкільна освіта»
Яковцова Юлія**

Маріуполь-2018

9. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Словесні, наочні, практичні, інтерактивні.

10. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Усні, письмові (опитування на семінарських заняттях, перевірка виконання самостійної роботи, тестова контрольна робота індивідуальна співбесіда, перевірка виконання ІНДЗ).

11. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

(денна/заочна форма навчання)

1. Участь в обговоренні питань та виконання завдань на семінарських заняттях.
2. Зміст самостійної роботи у робочих зошитах.
3. Виконання індивідуальних навчально-дослідницьких завдань.
4. Тестування за змістом 2-х модулів.
5. Залік.

12. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

№	Вид навчальної та дослідницької роботи	Критерій оцінювання
1.	Участь в обговоренні питань та завдань семінарських занять.	Активність в обговоренні питань, знання базових понять теми, уміле оперування науковою інформацією, використання спостережень під час педагогічної практики та роботи за обраним фахом, висловлювання власної точки зору, відповідь по суті обговорюваних питань та правильність виконання завдань. До 25 балів
2.	Виконання завдань самостійної роботи	Обсяг виконання самостійної роботи: кількість виконаних завдань, якісь виконання. До 20 балів
3.	Виконання ІНДЗ	Обсяг і якість виконання завдань теоретичної і практичної складової. До 20 балів
4.	Тестування	5 балів - 10 правильних відповідей. 4 бали – 9-8 правильних відповідей. 3 бали – 7-6 правильних відповідей. 2 бали – 5 правильних відповідей. 1 бал – 4 правильні відповіді. 0 балів – 3 і менше правильних відповідей. До 5 балів
5.	Залік	Повнота відповідей на запитання заліку До 30 балів

13. ФОРМА КОНТРОЛЮ

Залік.

13. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ

Таблиця модульно-рейтингового контролю знань студентів денної форми навчання

Змістові модулі		Семінарські заняття	СРС	ІНДЗ	Тест	Залік	Максимальна кількість балів
Перший модуль	змістовий	-					
Другий модуль	змістовий	5x5=25					
	СРС		20				
	ІНДЗ			20			
	Тестування				5		
	Залік					30	
	Всього						100

**Таблиця модульно-рейтингового контролю знань
студентів заочної форми навчання**

Змістові модулі		Семінарські заняття	СРС	ІНДЗ	Тест	Залік	Максимальна кількість балів
Перший модуль	змістовий	-					5
Другий модуль	змістовий	5x2=10					30
СРС			25				
ІНДЗ				30			35
Тестування					5		10
Залік						30	
Всього							100

14. ШКАЛОЦІНЮВАННЯ: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
90 – 100	A	зараховано	
82-89	B	зараховано	
74-81	C		
64-73	D	зараховано	
60-63	E		
35-59	FX	не зараховано	
0-34	F		

МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ
НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ

підготовка бакалаврів
напряму підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Підготувала: канд. пед. наук, професор
кафедри дошкільної освіти
Косенко Юлія Миколаївна

МОДУЛЬ 1

Теоретичні основи педагогічної творчості вихователя

Еріх Фромм: «Творчість – це здатність дивуватися й пізнавати, уміння знаходити розв’язання в нестандартних ситуаціях, спрямованість на відкриття нового й схильність до глибокого усвідомлення власного досвіду».

Василь Сухомлинський: «Творчість – це не сума знань, а особлива спрямованість інтелекту, особливий зв'язок між інтелектуальним життям особистості і проявом її сил в активній діяльності».

Микола Амосов: «Творчість – це створення нових моделей та втілення їх через функціональну активність у матеріальні речі або ж у матеріальні моделі – книги, малюнки тощо».

Олеся Мамчич (українська поетеса): «Творчість – це вияв здоров'я».

Проблема творчості в усі часи була об'єктом посиленої уваги мислителів і вчених. Творчість характерна для різних видів людської діяльності, відтак є категорією і предметом вивчення низки наук: філософії, психології, педагогіки та ін. Аналіз філософської, психологічної, педагогічної літератури свідчить, що поняття «творчість» має широке потрактування. Попри те, що проблема творчості є надзвичайно цікавою й доволі вивченою, у величезному потоці літератури, яка присвячено цьому явищу, немає єдиного наукового підходу до його пояснення.

Розуміння феномену творчості залежить від світоглядних установок, культурно-історичних умов, специфічних особливостей, що мають прикладний характер тощо. Саме ж поняття «творчість» дотепер немає однозначного визначення. Кожна наука, виходячи із специфіки свого предмета і методів дослідження, розглядає і розкриває яку-небудь одну сторону творчості. У зв'язку з цим поняття «творчість» трактується неоднозначно не тільки в тій чи іншій науці (наприклад, в філософії, психології, педагогіці, культурології тощо), але і різними авторами в одній і тій же науці.

В *філософії* творчість розглядається як цілеспрямована діяльність, яка несе перетворювальну силу, як конструктивна діяльність із створення чогось нового; як діяльність суспільства, соціальних груп, класів, окремих особистостей, в ході якої створюється нове, таке, що ніколи раніше не існувало; творчість – це творення нового в інтересах соціального прогресу, зростання міри (ступеня) свободи людини, гуманізації суспільних відносин,

які забезпечують всебічний гармонійний розвиток особистості [1; 2]. Наукою доведено, а практикою підтверджено, що лише завдяки творчій діяльності людей можливий розвиток науки, техніки, мистецтва, освіти, державності й усього іншого, тобто можливий будь-який прогрес.

Яким є механізм творчості? Наука на це питання відповідає неоднозначно. Так, наприклад, П. Ельгенмайєр на початку ХХ століття висловив власне бачення механізму творчості, поставивши на перше місце – інтуїцію, а на друге – знання та міркування, потім уміння конструктивного виконання [3].

В психології творчість вивчається, насамперед, у двох аспектах: як психологічний процес творення нового і як сукупність властивостей особистості (здібності, мотиви, знання, вміння), які забезпечують її включення у цей процес [4.].

Психологічна наука розглядає творчість як один з механізмів розвитку особистості, оскільки продукт творчої діяльності відрізняється саме неповторністю, унікальністю (Я. Пономарьов); як розумову й практичну діяльність, результатом якої є створення оригінальних, неповторних цінностей, встановлення нових фактів, властивостей, закономірностей, а також методів дослідження й перетворення матеріального світу та духовної культури (А. Спіркін); як процес логічного розвитку ідей і мислительних образів, які перетворюють елементи реальності у щось нове (А. Маслоу, Е. Торренс).

В психологічних словниках творчість визначається як діяльність, результатом якої є створення нових матеріальних і духовних цінностей; як продукт, що вирізняється новизною, оригінальністю, унікальністю [5; 6]. Дане визначення перегукується із поглядом С. Рубінштейна на творчість як на продуктивну діяльність, в якій спостерігається сходження від найпростіших форм до більш складних, в якій створюються нові речі і способи дій, нові матеріальні і духовні цінності. Новизна, яка виникає в результаті творчої діяльності, може мати як об'єктивний так і суб'єктивний

характер. «Вихід за межі рутини, поява навіть мізерної новизни вже є творчим актом», – стверджує вчений [7].

За Л. Виготським, творчість – це будь-яка діяльність людини, яка створює дещо нове, однаково чи буде це творенням якого-небудь предмету зовнішнього світу або спорудою розуму чи почуття, що живе в самій людині [8].

Психолог В. Моляко вказує, що творчість, творча діяльність є одним із головних визначальників людської сутності. На його глибоке переконання, саме здатність до творчої діяльності характеризує людину, підкреслює вищість і своєрідність її психіки. Тільки людина могла внести зміни в життя Землі, створити міста, греблі, канали, літаки, космічні кораблі. Тільки людина могла створити музику, книги, скульптуру, картини, кінофільми, театральні вистави. І все це завдяки творчій діяльності. У площині аналізу феномену творчості, варто взяти до уваги тлумачення творчої діяльності як системи, в структурі якої він виділив декілька підсистем, а саме: процес творчої діяльності, продукт творчої діяльності, особистість творця, середовище і умови в яких протікає творчість [9, с. 4-6].

Український психолог В. Роменець про сутність творчості висловився так: «... це й засіб самопізнання, це й засіб саморозвитку, це й дивовижне дзеркало, в якому відображаються найтонші намагання й очікування людини, найпотаємніші її думки, вся велич її духу, її неповторного «Я». Він вважав, що саме у творчості відбувається формування людини і саме через творчість стає можливим вияв її неповторної індивідуальності [10]. «Творчість – це велика праця, яка поглинає всю людину», – заакцентував В. Моляко [9, с. 39].

Обґрунтовуючи теоретично концептуальні засади вивчення творчості у філософсько-психологічному дискурсі, С. Шандрук сформулював власні узагальнення. Назвемо лише деякі з них:

1. Творчість – це продуктивна діяльність, у результаті якої створюється новий продукт, який відрізняється новизною, оригінальністю, неповторюваністю та неочікуваністю.
2. У філософському осмисленні творчість – це найвища форма активності свідомості особистості, котра уможлиблює створення якісно нових, оригінальних, неповторних, культурних, соціально значущих матеріальних і духовних цінностей, а також методів дослідження і перетворення світу через активну взаємодію суб'єкта креативності з об'єктами, котра спрямована на зміну довкілля.
3. Психологічний аспект пізнання означає, що творчість – по-перше, складне, комплексне психодуховне явище, зумовлене всім розмаїттям соціально-психологічних і психофізіологічних передумов; по-друге, вона реалізується через продуктивно-пошукову діяльність людини, котра сприяє розвитку її творчого потенцілу як особистості та індивідуальності, де вирішальну роль у розгортанні творчого процесу відіграє продуктивне мислення, полідіалогічне спілкування і відповідальні вчинки.
4. Творча особистість – це завжди креативна індивідуальність, котра під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників набула для актуалізації власного творчого потенціалу потрібних додаткових мотивів, особистісних рис-утворень і спроможностей, які уможливають досягнення оригінальних, неповторних, суспільно цінних результатів і процесі зреалізування творчо-пошукової та креативно-професійної діяльності [11, с.].

Зауважимо, що в *психології і педагогіці* термін «творчість» використовується як синонім поняття «творча діяльність». Визначаючи творчість як вид людської діяльності, науковці вказують на низку ознак, що характеризують її як цілісний процес, а саме: наявність суперечностей, проблемної ситуації або творчої задачі; соціальна, особистісна значущість, прогресивність; наявність об'єктивних (соціальних, матеріальних) та

суб'єктивних (особистісних якостей, знань, умінь, позитивної мотивації, творчих здібностей) передумов для творчості; новизна і оригінальність процесу або результату.

Творчість в педагогіці передбачає високий рівень професіоналізму, який сформований на потужній базі всебічної освіченості, вищої міри оригінальності, самобутності творчого самовираження в навчально-виховному процесі.

Видів творчості є багато: наукова, технічна, художня, музична, літературна тощо. Сферою нашого наукового і навчального пізнання є *педагогічна творчість*.

На творчий характер педагогічної діяльності звертали увагу видатні педагоги минулого (Я.-А.Коменський, Й. Песталоці, А. Дістервег, К.Ушинський та ін.), діячі педагогічної науки радянського періоду (П. Блонський, В. Кан-Калік, В. Сухомлинський та ін.), сучасні дослідники (В. Загвязинський, Н. Кузьміна, М. Поташник, С. Сисоєвата ін.). Як відомо, К. Ушинський називав педагогіку мистецтвом виховання. Мистецтво у широкому значенні і мистецтво виховання, на його думку, об'єднує їхню духовно-гуманістична спрямованість, перетворювальна діяльність, яка удосконалює особистість у відповідності до вищого морально-естетичного ідеалу. Різницю ж він вбачав в тому, що художник творить «другу природу», втілює в придуманих образах реалії життя, тоді як педагог (учитель) працює з «першоджерелом», живою особистістю, реальними людськими відношеннями. Тому мистецтво виховання, на його глибоке переконання, є вищим типом творчості.

Ідеєю творчого характеру педагогічної діяльності пронизана педагогічна система В. Сухомлинського, який обстоював індивідуально творчий характер педагогічної діяльності й вказував на те, що у цьому сенсі вона схожа із художньою творчістю. Творчість – це не аби яка окрема сторона педагогічної праці, а найбільш суттєва і необхідна її характеристика. «Проблема творчості – одна з ділянок цілини і, щоб розпочати її освоєння,

потрібно створити книгу про педагогічний аспект творчості» – розмірковував педагог [12, с.565]. Водночас, – зауважував він, – педагогічна творчість – це здатність допомогти людині пізнати свій внутрішній світ, насамперед – свій розум, допомогти їй напружити інтелектуальні сили, навчити її розуміти і творити красу своєю працею, своїми зусиллями [13].

Педагогічна діяльність як діяльність професійна, спрямована на створення в педагогічному процесі оптимальних умов для виховання, розвитку і саморозвитку особистості вихованця й вибору можливостей вільного і творчого самовираження. Сутність педагогічної професії складають: наукові знання, досвід, бажання шукати, досліджувати, запроваджувати щось нове тощо. Тому правомірним є твердження М. Поташника, що педагогічна діяльність, яка є сплавом науки і мистецтва завжди передбачає творчість [14].

У наукових працях Ю. Азарова, В. Кан-Каліка, С. Козлової, Т. Кулікової, Ю. Кулюткіна, Й. Лернера, Н. Нікандрова, Г. Петрова, С. Сисоевої, інших учених в характеристиці педагогічної діяльності присутній *творчий елемент*. Педагогічна творчість, на їх думку, має ту суттєву особливість, що її зміст складає творення (формування, виховання) людини, яка є неповторною, унікальною і є продуктом педагогічної діяльності; це активна форма діяльності педагога, спрямована на створення якісно нових для нього цінностей, що мають суспільне значення; це неодмінна умова сучасного педагогічного процесу, у центрі якого – дитина. Вона як неповторна особистість, яка росте і розвивається, вимагає особливих, індивідуалізованих способів педагогічного впливу, взаємодії, форм спілкування. Відтак, сучасний педагог постає перед необхідністю творчо взаємодіяти зі своїми вихованцями, творчо перетворювати їх [15, с. 17].

Творча педагогічна діяльність – справа щоденна, але її результати – віддалені у часі. Вона вимагає від педагога уміння управляти своїм психічним станом, оперативно викликати творче самопочуття у самого себе і в дітей як учасників педагогічної взаємодії, здійснювати творчий процес

педагогічного спілкування. Конкретизуючи загальну логіку творчого процесу стосовно педагогічної діяльності, науковці В. Кан-Калік і Н. Нікандров, вибудували послідовність етапів у творчому процесі педагога: перший – виникнення педагогічного задуму, спрямованого на вирішення педагогічної задачі; другий – розробка задуму; третій – впровадження педагогічного задуму в діяльність, в спілкування; четвертий аналіз і оцінка результатів творчості [16.].

Педагогічна творчість як форма здійснення педагогічної діяльності спрямована на розвиток педагогічного професіоналізму, його структурних елементів. На це вказує І. Раченко, зазначаючи, що «...мета педагогічної творчості в тому, щоб безперервно удосконалювати новаторську сторону праці. Тільки за таких умов буде підвищуватися виконавська майстерність педагога» [17]. Водночас педагогічна творчість спрямована на удосконалення елементів педагогічної праці. Педагогічні ситуації вимагають використання нових прийомів, методів, форм, засобів. Через це, на думку вчених (К. Платонов, Г. Голубєв) педагогічна творчість дає можливість докорінно удосконалювати методики навчання і виховання [18]. Але, зауважує Л. Занков, – творчість педагога не обмежується лише окремими методичними знахідками. Творчість – це постійне устремління вперед, до більш досконалого, нового, й здійснення устремління, яке виникло [19]. Творчість – це не яка-небудь сторона педагогічної праці, а найбільш сутнісна і необхідна її характеристика, стверджує Ю. Кулюткін [20]. Педагогічна практика це підтверджує.

Творчість в педагогічній діяльності – різноманітна. Насамперед – це процес самореалізації індивідуальних, психологічних, інтелектуальних сил і здібностей особистості педагога (В. Андрєєв). Вона проявляється у нестандартних підходах до організації виховання і навчання дітей, в розробці нових методів, прийомів, форм педагогічної взаємодії, у використанні різноманітних засобів (і все це – в оригінальному поєднанні); у ефективному використанні наявного досвіду педагога в нових умовах; доцільній

імпровізації; в умінні бачити варіанти вирішення однієї і тієї ж проблеми (дивергентне мислення); в умінні трансформувати теоретичні положення, методичні рекомендації в конкретні педагогічні дії.

Своїми дослідженнями В. Кан-Калік доводить, що *творчий процес* педагога доцільно розглядати як *діяльність*, яка спрямована на постійне розв'язання численних навчально-виховних задач в обставинах, що постійно змінюються. В такій діяльності педагог знаходить і реалізує оптимальні, властиві лише йому, не стандартизовані рішення, які опосередковані особливостями педагогічного спілкування [16]. Проте, зауважує В. Колесникова, творчий характер педагогічної діяльності неможна зводити лише до розв'язання педагогічних задач, оскільки в творчій діяльності в єдності проявляються пізнавальний, емоційно-вольовий, мотиваційний компоненти особистості [21, с.48-64].

«Для всякої творчості, – вказує російський вчений-педагог В. Загвязинський, – необхідний той або інший ступінь обдарованості і відповідне виховання, що творить навички в роботі. Останнє розвиває схильність убік виявлення природних обдарувань, завдяки чому в кінці виникає майже непереборне прагнення або тяга до творчої діяльності» [22, с. 35].

Дослідження Д. Богоявленської, В. Кан-Каліка, Н. Кузьміної, С. Сисоевої доводять значущість окремих особистісних якостей для творчого процесу. Ці якості включають в себе готовність долати перепони, приймати на себе розумний ризик, терпіти невизначеність і зберігати віру в себе. Важливим для творчості є спонукальний мотив, який, зазвичай, зорієнтований на задачу, яку необхідно вирішити. Для творчості необхідне і відповідне оточуюче середовище, де підтримуються і заохочуються творчі ідеї [23, 24, 25, 26, 27]

Проявляючи творчість в професійній діяльності педагог досягає її певного рівня. В педагогічній науці існують різні підходи до їх визначення. За В.Кан-Каліком, педагогічну творчість можна визначити за чотирма

рівнями: 1-й – відтворення наявних рекомендацій; 2-й – оптимізація навчально-педагогічної діяльності; 3-й – евристичний; 4-й – особистісно-самостійний [16]. В. Загвязинський запропонував три рівні педагогічної творчості: 1-й – відкриття; 2-й – педагогічна винахідливість; 3-й – удосконалення [28].

Якими ж якостями має володіти творчий педагог?

Науковці Є. Громов, В. Моляко вказують на те, що педагогу-творцю притаманні такі якості як ініціативність, самостійність, здатність до подолання інерції мислення, відчуття суто нового і прагнення до його пізнання, цілеспрямованість, широта асоціацій, спостережливість, розвинута професійна пам'ять. Окрім цього, вони виокремлюють сім ознак креативності: оригінальність, евристичність, фантазія, активність, сконцентрованість, чуйність, чуттєвість.

Вчені спільні в думці, що творчість в педагогічній діяльності проявляється в індивідуально-творчому розвитку педагога і дітей, у поєднанні прийомів алгоритмізації діяльності і творчості, в здатності педагога до імпровізації, до засвоєння чужого досвіду шляхом творчого переосмислення, переробки і його органічного включення у власну практику. Творчий процес педагога – це діяльність, яка спрямована на постійне вирішення численних навчально-виховних задач, в ситуаціях, які постійно змінюються, під час якої педагогом розробляються і втілюються в спілкування оптимальні, органічні для даної індивідуальності, не стандартизовані педагогічні рішення, які опосередковані особливостями об'єкта-суб'єкта педагогічного впливу, – пояснює В. Кан-Калік. Визначаючи творчу сутність педагогічної діяльності, дослідник зауважує, що її своєрідність в тому, що творчий характер носить не лише акт вирішення педагогічної задачі, але й сам процес втілення цього вирішення у спілкування з дітьми [16].

Індивідуальність педагога як професіонала передбачає особливий стиль творчості, свого роду педагогічний почерк. На думку В. Макаєва, у

професійному почерку реалізуються найсильніші сторони педагога, зокрема органічний склад особистості, внутрішній (духовний) світ, професійна підготовка, досвід. Водночас, стверджує вчений, індивідуальний стиль діяльності є, в основному, результатом самореалізації педагога, тобто включає в себе потребу у саморозвитку, власну педагогічну позицію, схильність до певного стилю діяльності, вміння займатися самовихованням [29]. Погоджуючись із цим твердженням, В. Колеснікова, зауважує, що індивідуальний стиль діяльності педагога не обов'язково є стилем творчим, він може бути і схематичним. На її думку, індивідуальний стиль творчості педагога – це вся система гармонізації особистістю своєї індивідуальності в умовах життєдіяльності, система засобів самореалізації особистості, яка визначає початок творчості і результат творчої діяльності. Він проявляється в темпераменті педагога (індивідуальний темп роботи, швидкість реакції, емоційний відгук), в професіоналізмі, мотивах і цілях діяльності, в характері реакцій на ті чи інші ситуації, у виборі методів і прийомів педагогічної взаємодії з дітьми, в стилі педагогічного спілкування, манері поведінки. Людина з індивідуальним стилем творчості – це і є ідеал того творця, психологічний шлях виховання якого має бачити перед собою кожний педагог, – стверджує вчена [21].

Педагогічна творчість як предмет педагогіки творчості.

Педагогічна творчість – це прийняття і здійснення педагогом оптимальних нестандартних рішень у змінних умовах навчально-виховного процесу. Нагальна потреба виділення педагогіки творчості в окрему галузь загальної педагогіки, на думку С. Сисоевої, зумовлена об'єктивними процесами демократизації і гуманізації освіти, результатом яких є особистісно орієнтована спрямованість суб'єктно-суб'єктна взаємодія в процесі навчання й виховання [27, с. 82-83].

Педагогіка творчості – це особлива галузь педагогічної науки, яка займається виявленням закономірностей формування творчої особистості (В. Шубинський), це наука про педагогічну систему двох діалектично

зумовлених видів людської діяльності: педагогічного виховання та самовиховання особистості в різних видах творчої діяльності та спілкування з метою всебічного та гармонійного розвитку творчих здібностей як окремої особистості, так і творчих колективів (В. Андрєєв).

Я. Пономарьов розглядає педагогіку творчості як фундаментальну науку – галузь загальної педагогіки, яка вбирає себе результати досліджень психології творчості. В потрактуванні сутності педагогіки творчості переконливою є наукова позиція С. Сисоєвої. Авторка підручника «Основи педагогічної творчості» (2006) пише: «Педагогіка творчості – це галузь загальної педагогіки, яка вивчає закони та закономірності: формування творчої особистості, розвитку та саморозвитку її творчих можливостей в процесі освіти та навчання; створення психолого-педагогічних умов для прояву творчого потенціалу особистості в суспільно-корисних і індивідуально-значущих для неї видах життєдіяльності. У такому контексті можна говорити про емпіричну й фундаментальну фази теорії педагогіки творчості, які відповідно відображають конкретні й абстрактні знання. Педагогіка творчості безпосередньо пов'язана з практикою, тому вона є конкретною і водночас її можна розглядати як синтез абстрактних знань. Головним і найбільш складним явищем, яке вивчає педагогіка творчості, є формування творчої особистості дитини в її навчально-виховній взаємодії з педагогом» [27, с. 83].

Мета педагогіки творчості – формування творчої особистості, для якої характерна стійка, високого рівня спрямованість на творчість, творчий стиль в в одному або декількох видах діяльності.

І ще. За С. Сисоєвою поняття «педагогіка творчості» містить в собі поняття «педагогічна творчість». Учена наголошує, що «педагогічна творчість відображає процес особистісної і професійної реалізації та самореалізації педагога у професійно-педагогічній діяльності. Сутність, специфіка, ознаки і риси педагогічної творчості, які обумовлюють її особливе і одиничне серед інших видів творчості, виявляються в особистісно

орієнтованій розвивальній взаємодії суб'єктів навчально-виховного процесу, яка зумовлена специфікою психолого-педагогічних взаємовідносин між ними і спрямована на формування творчої особистості учня і підвищення рівня творчої професійної діяльності педагога» [27, с. 97].

Специфіка педагогічної творчості, – зауважує М. Поташник, полягає в тому, що об'єктом і підсумком її є творення особистості, а не образу, як у мистецтві, не механізму чи конструкції, як у техніці [30]. Про це влучно сказав В. Вахтеров: «Якщо навчання мистецтво, то це найвище з усіх мистецтв, тому що має справу не з мармуром, не з полотном і фарбами, а з живими людьми, і тоді школа є вищою художньою студією...» [31]. Варто додати, що специфічний не тільки предмет педагогічної творчості – людина, яка росте і розвивається, але й її основний «інструмент» – особистість педагога-творця. Тільки в акторській і педагогічній професії зустрічається цей унікальний збіг особистості та інструменту.

Важлива особливість педагогічної творчості – це, як правило, співтворчість.

Основні напрями сучасних досліджень педагогічної творчості.

За результатами наукових досліджень С. Сисоєвої розробка проблеми педагогічної творчості наприкінці ХХ – початку ХХІ здійснювалася за такими напрямками:

- дослідження співвідношення поняття педагогічної творчості із супровідними ознаками, властивостями, якостями особистості (В. Лісовська, В. Крутецький, М. Поташник, Л. Степанко та ін.);
- розгляд індивідуального стилю діяльності особистості як найважливішої ознаки її творчого характеру (Є. Климов, В. Мерлін, Н. Петров, Я. Пономарьов, Г. Філонов та ін.);
- з'ясування механізму взаємозв'язку творчого мислення і педагогічної майстерності (Ю. Азаров, В. Загвязинський, І. Зязюн, Н. Тарасевич та ін.);
- розвиток науково-педагогічного стилю мислення як першооснови становлення творчої особистості вчителя (Ю. Чабанський, В. Сластьонін, Г. Щукіна та ін.);

- дослідження суб'єктивних аспектів педагогічної творчості, видів і механізму педагогічної імпровізації (І. Зязюн, В. Кан-Калік, М. Нікандров та ін.);
- вивчення педагогічних умов, шляхів і засобів формування творчої позиції особистості (В. Андреев, О. Бодальов, Н. Киричук, М. Демінчук, Л. Лузіна, О. Мороз, В. Рибалко та ін.);
- створення методик виявлення і розвитку творчих якостей особистості, вивчення обдарованості (В. Моляко, П. Перепилиця, М. Холодна та ін.) [27. с. 90-91].

Зауважимо, що у площині названих напрямів досліджувалася педагогічна творчість учителя. С. Сисоєва дійшла висновку, що процес формування творчої особистості педагога пов'язується з вивченням її творчої діяльності, якою і є професія вчителя. Ця наукова позиція вченої співзвучна з позицією В. Сухомлинського, який вказував на те, що робота вчителя – це творчість, а не буденне зштовхування в дітей знань. Видатний педагог, який віддавав своє серце дітям, зауважував: «Творчість є діяльність, в яку людина вкладає немовби частинку своєї душі, і чим більше вона вкладає, тим багатшою стає її душа». Педагог, який прагне творити на користь своїх вихованців, збагачує і себе – цей меседж доведено практикою.

Аналіз наукових праць за останні роки переконує, що проблема педагогічної творчості вихователя знаходиться у центрі уваги українських дослідників. Вони вивчають:

- підготовку майбутніх вихователів до педагогічної творчості (С. Гаврилук, С. Жейнова, Л. Іщенко, О. Листопад, Л. Машкіна, О. Мисик та ін.);
- творчість вихователя як чинник ефективності навчально-виховного процесу в дошкільному навчальному закладі (Н. Єрохіна, Л. Журенко, Л. Тищук, А. Федорович);
- креативний підхід у практиці роботи вихователя сучасного дошкільного навчального закладу (В. Городиська);
- розвиток творчого потенціалу вихователя (О. Давлічева) та ін.

Творчість в професійній діяльності вихователя як процес і результат.

Процес творчості характерний тим, що творець своєю діяльністю і її наслідками справляє величезний вплив на тих, хто перебуває поряд з ним. Практика доводить, що високий рівень розвитку творчої активності педагога є найважливішою умовою формування творчої активності дитини-дошкільника. Робота вихователя дошкільного навчального закладу – це діяльність, яка характеризується захопленістю справою, мобільністю, здатністю до інноваційної педагогічної діяльності, проявом творчого натхнення.

Творчий педагог легко налагоджує стосунки з кожною дитиною як потенційно творчою особистістю в процесі їхніх спільних багаторазових ігрових, пошукових, продуктивних дій у різних сферах дитячої діяльності (грі, навчанні, малюванні, конструюванні, ліпленні і т. ін.). І навпаки, вихователь, який працює здебільшого репродуктивно, не піклується про свій творчий розвиток, важко знаходить спільну мову з дітьми, має труднощі у співпраці з дошкільниками.

Творчість вихователя прикметна й тим, що педагог своєю діяльністю і її наслідками потужно впливає на своїх вихованців. Вихователь має завжди пам'ятати, що не буває двох однакових дітей, що кожна дитина – це особистість, до якої треба знайти свій унікальний творчий підхід.

Слова В. Сухомлинського про педагогічну творчість як бачення людиною свого внутрішнього світу, передусім свого розуму, свого напруження інтелектуальних сил, розуміння і творення краси внаслідок праці, великих зусиль допомагають краще зрозуміти сутність творчості вихователя. Привертає увагу стаття А. Федорович «Творчість вихователя як чинник ефективності навчально-виховного процесу в дошкільному навчальному закладі», в якій авторка розглядає творчість вихователя як здатність винаходити у повсякденній праці щось нове, комбінувати й видозмінювати, адаптувати відоме до вікових та індивідуальних особливостей кожної дитини; гнучкість у виборі адекватних засобів впливу

на малюка; пошук нестандартних способів розв'язання освітніх завдань; оригінальне доцільне застосування методів стимулювання ініціативи та пізнавальної активності вихованців [32].

Розглядаючи творчість вихователя у вимірах його щоденної професійної діяльності (робота вихователя – це завжди творчість: «сьогодні не так як учора, а краще, досконаліше, цікавіше, ефективніше і т. ін.»), можемо характеризувати її як *процес*. Окрім цього, творчість вихователя завжди прикметна досягненням певного *результату* (знайдено нові ефективні форми і методи роботи з дошкільниками, створено оригінальне навчально-методичне забезпечення педагогічного процесу, реалізовано цікавий творчий проект, розроблено оригінальний конспект комбінованого заняття, організовано захоплююче дитяче дозвілля, естетично оформлена групова кімната, перетворилася у потужне розвивальне середовище, вихованці демонструють свої творчі досягнення у вигляді малюнків, конструкцій, аплікацій, театральних вистав, таночків, адже у творчого педагога і діти – творчі тощо).

Відтак, педагогічна творчість вихователя це водночас процес і результат у подоланні себе вчорашнього, процес оновлення і вдосконалення в професійній діяльності. Позитивні почуття і емоції, якими сповнений педагог у процесі творчої роботи, не лише стимулюють подальший прояв творчої активності, але й відволікають від стресогенних факторів професійної діяльності. А це – дієве застереження від сресів і попередження виникнення синдрому професійного самовигорання.

Відтак, творчість – необхідна умова праці вихователя. Творчий підхід до роботи дозволяє реалізувати найсміливіші педагогічні задуми. Проте, щоб підійти до творчості, вихователю необхідно добре володіти репродуктивною діяльністю. Репродуктивні елементи у практиці його роботи – це та база, без якої перехід до творчості є неможливим.

І ще. Чому не всі вихователі проявляють творчість в роботі? Що може заважати педагогу бути творчим у роботі. Причин є чимало, назвемо

лише деякі: незацікавленість у професії, вузький кругозір, стереотипне мислення, власна незібраність, неорганізованість, лінощі, нестабільні психічні стани, хвороби, негативні якості характеру тощо – це внутрішні причини; зовнішніми бар'єрами виступають – несприятливий психологічний клімат в педагогічному колективі, необ'єктивна оцінка діяльності завідувачем і методистом, страх помилитися або бути у центрі уваги, певні незручності (працює один в групі, некомфортні умови), тощо.

Творча особистість вихователя, його творчий потенціал.

В сучасних умовах розвитку дошкільної освіти підвищуються вимоги до вихователів дошкільних навчальних закладів. До вимог, які пред'являються до сучасної «садівниці» (а вони склалися історично) додаються нові. Ідеться про вихователя-дослідника з новим педагогічним мисленням, з певною дослідницькою сміливістю, гуманіста й оптиміста за переконанням, який бачить дошкільне дитинство в усій його унікальності, а дошкільний навчальний заклад у різноманітності підходів і форм виховання та навчання дошкільників; вихователя, який має потужний творчий потенціал і готовий до реалізації завдань дошкільної освіти шляхом запровадження нових педагогічних технологій.

Вітчизняною та зарубіжною наукою накопичено певний досвід у розробці основних теоретичних передумов проблеми формування творчої особистості. Серед важливих якостей творчої особистості Ю. Кулюткін виділяє наступні:

1. *Прагнення до самореалізації.* Одна із вищих потреб особистості, яка виявляється в реалізації власних творчих сил і здібностей, в постійному зростанні та збагаченні власних внутрішніх можливостей, у підвищенні рівня своєї професійної діяльності, в орієнтації на загальнолюдські цінності.
2. *Захоплення справою, професійне покликання.* Висока зацікавленість справою, яка стала професією. Глибоке задоволення від професійної діяльності, постійна готовність удосконалювати свою справу.

3. *Аутичність особистості.* Щира та відверта позиція щодо себе та інших, небажання ховатися за умовними масками, ховати свої спрямування, думки і переконання, власні індивідуальні особливості.
4. *Незалежність щодо суджень.* Здатність особистості до висловлювання власних суджень, не пристосовуючись до думки інших, повна самотійність в оцінках.
5. *Впевненість у власних силах.* Оцінка своїх сил і можливостей адекватна досвіду.
6. *Індивідуальність і гнучкість.* Здатність до самотійної постановки цілей, оригінальність і неупередженість під час вирішення проблем, які виникають.
7. *Критичність і високий ступінь рефлексії.* Постійна увага до адекватності власних дій і вчинків, нетерпимість до недоліків і непродуманих рішень, вміння вчитися на помилках, постійний аналіз та осмислення власної діяльності.
8. *Дитяча сприйнятливості і відкритість у ставленні до нового.* Поєднання зрілої думки з дитячою свіжістю сприйняття [20].

Названі якості притаманні і вихователю дошкільного навчального закладу, який працює творчо. А ще його творчу особистість характеризує особливе ставлення до професійної діяльності як способу життя. Поцінуючи творчу особистість педагога, Ш. Амонашвілі зазначав, що саме творчість робить педагога тим, хто дарує Світло [33, с.41]. На глибоке переконання вченого, дитина шукає свого наставника, педагога здатного пробудити, надихнути її на творчість. Звертаючись до вчителів, він писав: «Діти – диво, але потрібні педагоги – чарівники. Вони потрібні не лише окремим дітям, а кожній дитині, тому що диво – в кожній з них. Чародійство педагога повинно полягати в тому, що надати навчанню багатогранності, всебічності, гармонійності, зробити його стимулюючим, розвивальним. Для цього потрібно озброїти вірою в дитину, в її величезні можливості» [34, с.9].

Творча особистість вихователя – це особлива характеристика його особи, яка емоційно і естетично виразна, натхнена і вольова, проявляє творчі здібності за різними напрямками роботи, володіє новітніми педагогічними технологіями, реалізує вміння створювати нові оригінальні нестандартні продукти своєї діяльності (конспекти занять, сценарії свят і розваг, предмети для зонування групи, дидактичні посібники, іграшки тощо), виявляє артистизм і акторські вміння при проведенні освітньо-виховних заходів, продукує нові педагогічні ідеї організації педагогічного процесу й цілеспрямовано і наполегливо їх реалізує у роботі з дітьми та їхніми батьками [35-я]. Творчим можна назвати вихователя, який має власну систему цінностей і спроможний знайти засоби самовираження. Адже творчість – це одна з педагогічних цінностей. Бути творчим – це означає осягати цінності, незважаючи на перешкоди. Діяти творчо – це змінювати світ так, щоб надалі існувало нове і цінне. Учити творчості – це підтверджувати досяжність цінностей (А. Горальський). Відтак, розвиток ціннісно-сміслової сфери педагога дошкільного навчального закладу є одним із засобів формування його як творчої особистості.

Досліджуючи аксіологічний (ціннісний) підхід до розвитку педагогічної творчості у професійній підготовці майбутніх вихователів, С. Гаврилюк вказує на те, що такий підхід в реалізації сучасної дитиноцентрованої стратегії освіти передбачає: сталу професійну мотивацію; сформованість стійких ціннісних позицій; моральну відповідальність за свої рішення і вчинки; усвідомлення значущості періоду дошкільного дитинства як однієї з педагогічних цінностей; усвідомлення ролі вихователя, сім'ї та громадськості у творчому вихованні дошкільників та ін. [36].

Найвища характеристика професійної творчості вихователя – це бути творчою індивідуальністю. Такому педагогу притаманна творча спрямованість і умотивованість професійної діяльності, творчі здібності і творче мислення, вольові якості, активність. Його професійна діяльність прикметна своєю неповторністю, своєрідністю, унікальністю, одиничністю,

незвичністю, яскравістю, оригінальністю, які проявляються в поведінці вихователя, щоденній діяльності і її результатах, продуктах творчості. З опертям на дослідження Н. Вишнякової, А. Маркової, С. Гільманова, інших науковців, Ю. Косенко, виокремила такі найсуттєвіші якості творчої індивідуальності вихователя:

- широка ерудиція, допитливість розуму;
- широта захоплень;
- професійна інтуїція;
- глибокі професійні знання та досконалі уміння;
- інтелектуальні здібності;
- розвинуте асоціативне мислення (швидке переключення мислення), критичне мислення;
- відчуття протиріч у вихованні та навчанні дошкільників;
- схильність до творчого сумніву в організації життєдіяльності дошкільників, здобуття ними дошкільної освіти;
- дивергентне мислення (пошук альтернативних рішень педагогічних задач і ситуацій);
- чуття новизни в організації педагогічного процесу;
- інформаційний голод і прагнення його задовольнити;
- здатність до оригінальних, незвичних, але доцільних педагогічних дій;
- сталий інтерес до всього нового, що відбувається дошкільній освіті;
- уміння бачити незвичайне в звичайному;
- жага до знань;
- мобільність у процесі самовдосконалення [35].

Вихователь який працює за покликанням, працює творчо і натхненно прагне стати яскравою творчою індивідуальністю. Це означає створити стійке уявлення і прийняти себе і інших, усвідомивши при цьому не тільки свою схожість, але й індивідуально-психологічні відмінності своєї особистості від інших, свою унікальність в їхньому середовищі, відстояти своє право на творче самовираження в професійній діяльності, у взаємодії з

усіма суб'єктами педагогічного процесу, знайти адекватні засоби свого творчого самовираження і оволодіти ними. Творча індивідуальність вихователя – це його неповторна своєрідність, наявність властивих лише йому особливостей, це як цілісна система, яка об'єднує у собі різноманітність думок, почуттів, мотивів, бажань, потреб, прояву волі, інтересів, схильностей і т. ін.

Розвиток творчої індивідуальності вихователя відбувається під взаємним впливом його індивідуальних особливостей, соціокультурного середовища у процесі соціалізації і професіоналізації. За таких умов і формується творчий тип особистості педагога дошкільного навчального закладу зі своєрідною для нього манерою творчості. І цей процес – безперервний.

У пошуках відповіді на питання: яка вона – творча особистість вихователя, необхідно з'ясувати значення ще одного поняття – «креативність».

Креативність – загальна здібність людини, її здатність до творчості, комплекс інтелектуальних та особистісних якостей, що сприяє становленню і прояву творчості. Найважливішими рисами педагогічної креативності є: пошуково-проблемний стиль мислення; проблемне бачення; розвинена творча уява, фантазія; специфічні особисті якості (допитливість, самостійність, цілеспрямованість, готовність до ризику), а також специфічні провідні мотиви (творчий інтерес, захопленість творчим процесом, прагнення досягти результату, необхідність реалізувати себе).

Креативність виступає умовою творчого саморозвитку педагога, це здатність до реалізації власної індивідуальності, свого потенціалу, спроможність зробити своє існування як людини і як педагога – творчим. Вона виражається сприйнятливістю, чуттєвістю до проблем, відкритістю до нових ідей і схильністю до руйнування або зміни стереотипів в педагогічній роботі з метою отримання оптимальних і ефективних рішень педагогічних задач. Як творчий індивідуальний профіль вихователя, креативність характеризується проявом винахідливості, творчою уявою, продуктивним і

асоціативним мисленням, культурою почуттів і натхненням, обдарованістю і талановитістю.

Характеризуючи творчу особистість вихователя, необхідно сказати про його *творчий потенціал*. Розвиток творчого потенціалу педагогів висвітлюється у наукових працях вітчизняних і зарубіжних вчених (Л. Друбецька, В. Загвязинський, М. Нікандров, Н. Кузьміна, Ю. Куліткін, М. Прояєв, Л. Яковлєва, Т.Яковишина та ін.). В педагогіці це поняття означає сукупність соціокультурних і творчих характеристик особистості педагога, що виражає готовність удосконалювати педагогічну діяльність, а також наявність внутрішніх засобів і методів, які забезпечують цю готовність. Науковці виокремлюють такі складові творчого потенціалу: професійне творче мислення; високий рівень інтелектуальних здібностей; внутрішню мотивацію на творчу педагогічну діяльність; нетрадиційний особистий світогляд [37; 38].

Творчий потенціал педагога в науці розглядається як внутрішня за джерелом виникнення і креативна за змістом і спрямованістю рушійна сила людини, яка виявляє свою сутність у вигляді здібності до самоорганізації перетворювальних змін в сфері внутрішнього світу особистості і педагогічної діяльності на шляху досягнення нею майстерності. Цей феномен розуміють як динамічну особистісну структуру, яка виступає основою творчої реалізації суб'єкта педагогічної діяльності і прояву інтеграції ціннісного, когнітивного і діяльнісного компонентів. Домінантою його змісту виступає визнання і прийняття творчості як життєвої цінності і професійної необхідності У багатогранності своїх проявів творчий потенціал педагога пов'язаний із його світоглядною позицією, інтелектуальною сферою, сукупністю діяльних установок і пріоритетів. *Критерії творчого потенціалу* педагога співвідносять з його компонентами: *ціннісний* (усвідомлення і прийняття ціннісної природи самої творчості; визнання творчого характеру педагогічних цінностей; наявність творчих ідеалів і образів-орієнтирів в житті і в професії); *когнітивний* (знання про людину, особистість, її

креативність; знання специфіки педагогічної творчості; творчо орієнтований педагогічний кругозір); *діяльнісний* (розвинуті творчі здібності; творче володіння педагогічним інструментарієм).

Психологічна наука доводить, що кожна людина володіє творчим потенціалом. Необхідно лише виявити його, розвинути і використати. Дослідниця Т. Яковишина зазначає, що творчий потенціал людини охоплює сукупність особистісних якостей, що дозволяє оптимально змінювати прийоми діяльності відповідно до нових умов і отримувати результати, які мають ознаки новизни [39, с. 172-177]. Творчий потенціал – це сукупність внутрішніх ресурсів людини, які проявляються в творчій активності. Ця сукупність формується з природних задатків, здібностей, індивідуальних психічних процесів, життєвого і професійного досвіду, життєвих пріоритетів, мотивації, характерологічних особливостей (самотійність, ініціативність, сила волі, готовність до самовираження тощо) особистості. Творчий потенціал людини залежить від єдності природних задатків, соціальних умов, внутрішніх зусиль і прагнення до самореалізації; передбачає бажання не тільки переосмислити свої дії, а надати їм певних змін через власну професійну діяльність.

Педагогічна творчість вихователя дошкільного навчального закладу зумовлена його реальними можливості до творчої роботи – творчим потенціалом. За Л. Друбецькою, творчий потенціал вихователя є інтегративним багатофункціональним утворенням потенційних проектних здібностей, накопичених суб'єктом знань, умінь, досвіду і самореалізації в творчих позиціях [40].

Творчий потенціал вихователя – це накопичений вихователем соціальний і професійний досвід; глибокі психолого-педагогічні знання, уміння і навички; креативність як дивергентне мислення, яке забезпечує пошук альтернативних шляхів вирішення педагогічних ситуацій; творчі здібності; уміння продукувати нові педагогічні ідеї і реалізувати їх; здатність творчо реалізовувати кращий педагогічний досвід.

Вивчення досвіду роботи дошкільних навчальних закладів дає підстави констатувати, що розвиток творчого потенціалу вихователів зумовлений зорієнтованістю педагогічного колективу на педагогічну творчість; вивченням потенційних творчих можливостей вихователів; здійсненням діагностики рівня розвитку творчого потенціалу педагога; використанням активних і інтерактивних форм методичної роботи; залученням педагогів до вивчення та впровадження в практику роботи елементів інноваційних технологій; створенням сприятливого психологічного клімату в колективі.

Умови перетворення щоденної роботи педагога в творчу діяльність (за В. Кан-Каліком і М. Нікандровим) – це усвідомлення себе як творця в педагогічному процесі; усвідомлення сутності, значення і завдань власної педагогічної діяльності, її мети; сприймання вихованця як особистості в педагогічному процесі (як об'єкта і суб'єкта виховання); усвідомлення власної творчої індивідуальності.

У роботі вихователя важливе значення має мотивація педагогічної творчості вихователя. Мотивація – спонукання до дії; динамічний процес фізіологічного та психологічного плану, який керує поведінкою людини, визначає її організованість, активність і стійкість; здатність людини діяльно задовольняти свої потреби. Мотивація – це те, що знаходиться в людині «всередині». Якщо вихователь умотивований на творчість, він реалізує свій творчий потенціал, своє професійне бажання працювати не шаблонно.

Стимулюванню творчого розвитку вихователя сприяє його прагнення вийти за межі умовностей і консерватизму, зорієнтованість на формування і розвиток своєї творчої індивідуальності.

Виконавська творчість вихователя.

Зробити перебування дітей у дошкільному навчальному закладі комфортним – одне із завдань в діяльності вихователя. Його виконання передбачає привабливу для дітей і їхніх батьків організацію педагогічного процесу. Саме тому у досягненні освітньої мети, творчо працюючий педагог ретельно продумує і здійснює естетичне оформлення групи, створює

розвивальне середовище, пише змістовні, з елементами новизни, календарні плани, урізноманітнює форми і методи роботи з дітьми, використовує масив педагогічних засобів відповідно до віку дітей, придумує цікаві навчальні заняття і ігри для дітей, дивуючи їх сюрпризними моментами, розробляє і реалізує творчі проекти тощо.

Взаємодіючи із дошкільниками на засадах особистісно розвивального підходу, вихователь спілкується з ними, використовуючи виразність діалогічного і монологічного мовлення, демонструючи манеру говорити правильно і гарно, долучаючи до цього свої рухи, міміку і жести, виявляє власні почуття і настрій. Зауважимо, що в педагогічній взаємодії вихователя з суб'єктами педагогічного процесу важливого значення набувають його вміння самовиразитися, перевтілитися у той чи інший образ, а відтак виявити артистизм, акторські вміння і, що не менш важливо, вміння режисерські.

В означеній площині актуалізується проблема використання вихователем у своїй діяльності елементів театральної педагогіки, яка заґрунтована не лише на розумінні акторського мистецтва, а й вимагає досконалого володіння педагогічною технікою. На необхідність вивчення педагогам основ театральної педагогіки неодноразово вказували у своїх працях вітчизняні вчені (В. Абрамян, О. Булатова, Л. Загородня, І. Зязюн, Ю. Косенко, Л. Лимаренко, А. Севастьянов, Н. Середа, О. Отич, А. Федорович та ін.). Вони спільні у думці, що тим, хто працює з дітьми, необхідно знати про природу сценічної творчості К. Станіславського, про принципи театральної педагогіки. Важливо розуміти, що знання театральної педагогіки допомагає розвивати практичні навички на рівні підсвідомості, осмислювати і управляти творчим самопочуттям [41; 35, 42; 43; 44; 45; 46, 47].

Як відомо, в роботі вихователя доволі часто має місце імпровізація. За таких умов вихователь виявляє творчість, яка прикметна вмінням вільного використання добре відомих методів і прийомів педагогічного впливу і взаємодії у нових (нестандартних, непередбачуваних) ситуаціях. У цьому

процесі творення актуалізуються творчі здібності, акторські й артистичні уміння педагога, мобілізуються його творчі сили (натхнення, уява, фантазія, увага, дивергентне мислення, рефлексія тощо). Вихователь повинен співвіднести зміст своїх педагогічних дій з формою їх виявлення. Ось тут і має місце прояв творчості вихователя як мистецтво синтезувати свою духовну культуру і педагогічно доцільну зовнішню виразність (мовленнєву, мімічну, пантомімічну, жестикуляційну, емоційну, естетичну). Ефективність такого прояву, на нашу думку, зумовлена розвитком у педагога емоційно-виразно-чуттєвої сфери, тобто розвитком педагогічної техніки – того комплексу умінь, який дозволяє вихователю через те, що бачать і чують вихованці, донести до них свої думки і почуття [35, с.137]. Це споріднює діяльність вихователя з діяльністю актора. Педагогу дошкільного навчального закладу як і актору вкрай необхідні такі особливості особистості як самовладання, відкритість, безпосередність, заразливість, винахідливість, спостережливість, безпосередність, музикальність, сценічність, відчуття темпоритму, розвинута пам'ять, досконале мовлення, особливий шарм, чарівність тощо. Виконуючи ту чи іншу роль, актор перевтілюється у сценічний образ виразністю свого мовлення і обличчя, пластикою тіла, жестами рук, проявом емоцій і почуттів тощо. Ці ж характеристики є важливими для вихователя. Проте, варто пам'ятати, що актор бере участь у театральному дійстві на сцені, його акторське мистецтво спрямоване на публіку, яка не впливає безпосередньо на його дію. Вихователь же знаходиться в інших умовах. Він завжди у центрі тих, з ким співпрацює: дітьми, батьками, колегами. І його поведінка, використання ним елементів педагогічної техніки лише підсилює педагогічну дію і взаємодію, а за безпосередньої участі суб'єктів педагогічного процесу може внести в них суттєві корективи. І ще. Для актора перевтілення у той чи інший образ – це сценічна гра, виконання ролі за чітко визначеним сценарієм і відповідною режисурою. Імпровізація актора припустима на репетиціях, під час підготовки до вистави і лише малою мірою під час самої вистави. Вихователь

же упродовж дня програє без репетицій не одне заняття, не одну форму організації життєдіяльності дітей, виступаючи водночас і актором, і режисером цілісного педагогічного процесу. У своїй поведінці і діях йому тимчасово необхідно стати кимось аби підвищити свою впливовість на дітей: активізувати їхню увагу на занятті, організувати той чи інший вид діяльності, стимулювати перевтілення дітей в героїв театральної вистави, розвинути змістову лінію в сюжетно-рольовій грі, зробити дитячі розваги емоційно насиченими тощо. При цьому вихователю зачасти приходиться імпровізувати.

Насамкінець зазначимо, що театральна і педагогічна діяльності мають чимало спільних ознак. З опертям на знання театральної педагогіки, вихователь знаходить засоби реалізації своїх творчих здібностей та вмінь.

ПОСИЛАННЯ НА НАУКОВІ ДЖЕРЕЛА :

1. Философский словарь / Под ред И.Т.Фролова. – М.: Политиздат, 1986. – 560 с.;
2. Краткий философский словарь. – М.: Проспект, 1998 – 580 с.
3. Энгельмейер П.К. Теория творчества / П.К.Эльгенмейер. – СПб., 1910. – 208 с.
4. Богоявленская Д.Б. Пути к творчеству. – М.: Знание, 1981. – 96 с.
5. Психология. Словарь. Под ред. А. Петровского, М.Ярошевского. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Политиздат, 1990. – 494 с.
6. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів. – Харків., Прапор, 2009. – 672 с.
7. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии. – М.; Знание. – 1987. – 248 с.
8. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. – М.: Просвещение, 1967. – 92 с.
9. Моляко В.А. Психология творческой деятельности. –К.: общество»Знание Украинской ССР», 1978. – 45 с.
10. Роменець В.А. Психологія творчості: Навчальний посібник, 2-ге вид., доп. – К.: Либидь, 2001. – 288 с.
11. Шандрук С. Психологія і суспільство. – 2015. – № 3. – С.86-91.
12. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: в 5-ти томах / В.О.Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1977. – Т.3. – 649 с.
13. Сухомлинский В.А. О воспитании. – М.: Молодая гвардия. – 1982. – 230 с.

14. Поташник М. М. Как развивать педагогическое творчество. – М.: Знание, 1987. – 80 с.
15. Козлова С.А., Куликова Т.А. Дошкольная педагогика: Учеб. пособие для студ. пед. учеб. заведений. – М.: Изд. Центр «Академия», 1998. – 432 с.
16. Кан-Калик В. А., Никандров Н. Д. Педагогическое творчество. – М.: Педагогика, 1990. – 144 с.
17. Раченко И.П. Научная организация педагогического труда. – М.: Педагогика, 1972. – 180 с.
18. Платонов К.К., Голубев Г.Г. Психология. Учебник. – М.: Высшая школа, 1973. – 340 с.
19. Занков П.В. Беседы с учителями. Изд. 2-е. – М., 1975. – 191 с.
20. Мышление учителя: личностные механизмы и понятийный аппарат / Под ред Кулюткина Ю.Н., Г.С.Сухобской. – М., 1990. – 140 с.
21. Колесникова В.И. Педагогическое творчество и урони его проявления. Вопросы воспитания: теория и практика. Сборник научных трудов. Вып. 15. – Пятигорск: ПГЛУ. – 2006. – С.48-64.
22. Загвязинский В.И. Исследовательская деятельность педагога / Владимир Ильич Загвязинский. – М.: Академия, 2010. – 176 с.
23. Кузьмина Н. В. Формирование педагогических способностей. – Л.: ЛГУ, 1969. – 98 с.
24. Кан-Калик В. А. Учителю о педагогической технике. – М.: Педагогика, 1990. – 144 с.
25. Богоявленская Д. Б. Интеллектуальная активность как проблема творчества. – М.: Изд-во РГУ, 1983. – 167 с.
26. Богоявленская Д.Б. Пути к творчеству. – М.: Знание, 1981. – 96 с.
27. Сисоева С.О. Основи педагогічної творчості: Підручник. – К.: Міленіум, 2006. – 346 с.
28. Загвязинский В. И. Педагогическое творчество учителя. – М.: Педагогика, 1987. – 160 с.
29. Макаев В. В. Педагогика для переводчиков. Учебно-метод. пособие для студентов. – Пятигорск: ПГЛУ, 1996. – 120 с.
30. Поташник М.М. Педагогическое творчество: проблемы развития и опыт. – К.: Рад.школа. 1988. – 160 с.
31. Вахтеров В.П. Свобода учительского творчества // Народный учитель. – 1914.
32. Федорович Анна. Творчість вихователя як чинник ефективності навчально-виховного процесу в дошкільному навчальному закладі // Молодь і ринок. – 2016. – № 10. – С.128-129.

33. Амонашвили Ш.А. Почему не прожить нам жизнь героями духа? / Амонашвили Ш. А. – М.: Издательский Дом Шалвы Амонашвили., 2003. – 180с.
34. Амонашвили Ш.А. Обучение. Оценка, Отметка / Амонашвили Ш.А. – М.: Издательский Дом Шалвы Амонашвили., 1980. – 168 с.
35. Косенко Ю.М. Основи педагогічної майстерності вихователя. Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності «Дошкільна освіта». 2-е видання, доповнене. – Маріуполь: ТОВ «Друкарня «Новий світ», 2014. – 360 с.
36. Гаврилюк С. Аксіологічний підхід до розвитку педагогічної творчості у професійній підготовці майбутніх вихователів. Інтернет-ресурс: pdf-Adobe Acrobat Reader DC.
37. Кулюткин Ю.Н. Творческое мышление в профессиональной деятельности учителя // Вопросы психологии, 1986. – № 2. – С. 15-17.
38. Левчук З.С. Формирование готовности к педагогическому творчеству у студентов педвуза. – Минск, 1992. – 178 с.
39. Т.В.Яковишина. Роль синестезії у формуванні творчої особистості в контексті сучасних цивілізаційних викликів. Збірник наукових праць. Педагогічні умови. Випуск 58. Частина I. – Херсон: Айлант, 2011. – 472 с.
40. Друбейская Л.А. Формирование творческого потенциала воспитателя детского сада в педагогической мастерской: Дис. канд. пед. наук: 13.00.01. М., 2011. – 166 с.
41. Абрамян В. Театральная педагогика / В. Абрамян. – К.: Лібра, 1996.- 224с.
42. Булатова о. Артистизм как компонент творческой личности педагога / О.Булатова // Школа. – 2001. – № 2. – С.18-19.
43. Лимаренко Л. Майстерність актора в педагогічній технології вчителя / Л.І.Лимаренко // Проблеми сучасної педагогічної освіти. – Серія: Педагогіка і психологія: зб. статей. – К.: Пед. преса. – 2002. – Вип. 4. – С.141-145.
44. Отич О. Педагогіка мистецтва: сутність та місце в системі наук про освіту / О.Отич // Мистецтво та освіта. – 2008. – № 2. – С. 13-17.
45. Севастьянов А. Основы театральной педагогики в мастерстве учителя /А.И.Севастьянов // Методист. – 2005. – № 5. – С. 33-37.
46. Середа Н. Елементи театральної педагогіки у формуванні педагогічної майстерності / Н.В.Середа // Теорія і практика управління соціальними системами: науково-практичний журнал. – Харків, 2011. – № 2. – С. 48-54.
47. Федорович А. Взаємозв'язок театральної та педагогічної творчості у діяльності вихователя дошкільного навчального закладу. Наукові записки кафедри педагогіки. Випуск XXXIV. Харків, 2014. – 286 с. – С. 237-246.

МОДУЛЬ 2

Творчість у професійній діяльності вихователя

Основні напрями творчої діяльності вихователя: організація педагогічного процесу; творче особистісне самовираження; педагогічна взаємодія; забезпечення творчого розвитку дітей.

Зміст педагогічної творчості вихователя: щоденне моделювання педагогічного процесу, зокрема складання календарних планів освітньої роботи з дітьми; творення естетичної привабливості приміщення вікової групи; моделювання педагогічної взаємодії з дітьми та їхніми батьками; удосконалення добре відомих і творення нових педагогічних методів і прийомів (методик); систематичне оновлення ігрового і розвивального середовища в групі; пошук неординарних, з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей дітей, форм роботи з ними (цікаві мандрівки, дитяче експериментування, гурткова робота, творчі проекти тощо); упровадження сучасних педагогічних технологій у практику роботи з дошкільниками, пропускаючи їх через призму своєї індивідуальності; вибір доцільних та ефективних способів стимулювання творчості дітей та їхніх батьків; оригінальне розв'язання методичних питань (методичний супровід педагогічного процесу з елементами педагогічної інновації).

Творчість вихователя в організації різних видів діяльності дітей, забезпечення їхнього творчого розвитку.

Вихователь є організатором дитячої діяльності і має прагнути вміло здійснювати керівництво різними її видами аби забезпечити всебічний розвиток кожної дитини, зокрема творчий.

Зауважимо, що творчість вихователя виявляється не тільки у спільній з дошкільниками навчально-виховній діяльності. Співпраці з дітьми передують попередня підготовка: написання конспекту занять, розробка творчого проекту, створення нового дидактичного матеріалу, продумування різних форм роботи з дітьми за усіма освітніми лініями програми, створення різних куточків розвивального середовища групи, добір іграшок, підготовка

матеріалу до занять тощо. Така робота потребує творчого підходу. У спільній взаємодії з вихованцями створюються їхні продукти творчості: художні вироби, конструкторські споруди, ігри, інсценівки, казки, аплікації тощо. А це вже простір для реалізації творчих умінь педагога, переживання нових емоцій, польоту фантазії, очікування продукту дитячої творчості.

Творчий підхід вихователя до організації різних видів діяльності дітей реалізується успішно за умови розуміння етапів педагогічної творчості. В педагогічній науці їх дослідила С.Сисоєва. Ідеться про: педагогічний задум; актуалізацію і відбір професійних знань, умінь, здобутків власного педагогічного досвіду щодо реалізації задуму; інформаційний пошук; проектування навчально-виховної взаємодії з дітьми; визрівання остаточного розв'язку; реалізацію педагогічного задуму; аналіз і внесення коректив у подальші впровадження задуму [1].

Як зазначає А.Федорович, робота з дошкільниками потребує від вихователя творчого підходу до вибору основних методів реалізації змісту навчально-виховного процесу (розповідь, бесіда, пошукова робота) і допоміжних, які б регулювали участь дітей у пізнанні. До них дослідниця відносить: ситуацію успіху, опору на життєвий досвід, дидактичну гру, засоби зацікавленості (наочність, іграшки, сюрпризи), прийоми активізації (незвичайний початок занять, музичний супровід, віршовий уривок як привітання) і т. ін.

Вихователь дошкільного навчального закладу багато знає і вміє. Це про нього кажуть, що він «і швець, і жнець, і на дуді гравець». Він один із дорослих в оточенні дітей, хто вводить їх у світ людської культури. Він повинен мати достатньо високий рівень культурного розвитку, жити змістовним духовним життям, багато читати, розумітися на мистецтві тощо. Вихователь покликаний навчити дітей сприймати і розуміти все прекрасне у світі: природу, музику, поезію, мистецтво. Він повинен бути завжди цікавим, уміти грати в театрі, гратися в різні ігри, малювати, ліпити, майструвати,

вишивати, співати і танцювати з дітьми, і що найважливіше, відчувати дитячий світ [2].

Науковці (О. Амацьєва, Л. Артемова, Ш. Амонашвілі, Н. Ветлугіна, Н. Гавриш, О. Кононко, Ю. Косенко, Л. Шевчук та ін.) відзначають необхідність творчого розвитку особистості в дошкільному віці, коли спостерігається потреба дитини в грі, творчій активності, художньо-естетичній і мовленнєвій діяльності, пізнавальних процесах тощо. Творчість дітей – це своєрідна сфера їхнього духовного життя, самовираження і самоутворення, в якому яскраво виявляється індивідуальна самобутність кожної дитини. Цю самобутність неможливо охопити якимись правилами єдиними і обов'язковими для всіх. Педагогу потрібно навчитись помічати творчі прояви кожної дитини, адже «обдаровані і талановиті всі діти без винятку», – зауважував В. Сухомлинський. Педагогічна практика доводить, що найкраще творчість дітей дошкільного віку реалізується в пізнавально-інтелектуальній, ігровій, мовленнєвій, театральній, музичній, продуктивній художній діяльності (ліплення, малювання, конструювання і т. ін.).

На думку С. Гаврилук, для забезпечення ефективності проведення різноманітних видів творчої діяльності в дошкільному навчальному закладі педагог має володіти навичками акторського мистецтва, перцептивними та організаторськими здібностями; умінням створити сприятливу атмосферу, відкриту для спілкування, творчого пошуку, взаємодії між дітьми [3].

Відомий психолог М. Поддьяков вказував на те, що дитяча творчість – одна з найбільш змістовних форм творчої активності дітей, яку варто розглядати як унікальну здібність, яка забезпечує успішне виконання найрізноманітніших видів дитячої діяльності.

Звернемося до концептуальних положень Л. Виготського про дитячу творчість:

- дошкільний вік є переходом до абсолютно нового типу діяльності – творчої діяльності;

- творчість – це органічна форма діяльності для дитини, це, власне, її життя;
- творчість є нормальним і постійним супутником дитячого розвитку;
- в основі дитячої творчості лежить уява (усе нове спочатку треба уявити).

Виходячи з цих положень, зазначимо, що діяльність вихователя має бути спрямована на розвиток у дітей «спрямованості творчої уяви» (за Л. Виготським), яка є основою дитячої творчості. Важливим засобом розвитку творчої уяви у дітей дошкільного віку, на думку багатьох учених (Л. Артемова, Л. Виготський, О. Запорожець, Ю. Косенко, К. Щербакова та ін.) є гра. Це зумовлено тим, що гра є провідним видом діяльності дітей.

За висновками М. Поддякова, основою творчості у дошкільному віці є пошукова діяльність, в якій проявляється природна допитливість, активність, творча трансформація дитиною нових знань і досвіду [4]. Основну мету розвитку творчості й розкриття творчого потенціалу дитини в дошкільному віці науковець вбачає в створенні дорослими доступних для розв'язання нею проблемних ситуацій, визначення творчих завдань, формування в дитини своєрідного евристичного досвіду, в результаті якого активно розвивається уява і творчість. Наукою доведено, що пошукова діяльність дошкільників є рушійною силою їхнього саморозвитку, сприяє розвитку творчого потенціалу кожної дитини в майбутньому. В дошкільному віці, зауважує А. Матюшкін, творчий потенціал дітей проявляється насамперед у високій пізнавальній мотивації, дослідницькій активності, прагненні до творчості в грі та інших видах діяльності, у випередженні пізнавального розвитку [5].

Творчий розвиток дітей дошкільного віку у різних видах колективної творчої діяльності залежить від особистості вихователя, його загальнолюдських і професійних цінностей.

Творчість як компонент інноваційної діяльності вихователя.

Відома українська дослідниця І. Дичківська педагогічну творчість називає обов'язковим компонентом інноваційної педагогічної діяльності. За

Її визначанням така діяльність заснована на осмисленні практичного педагогічного досвіду, орієнтована на зміну та розвиток навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, одержання нового знання, формування якісно іншої педагогічної практики. Поняття «інновація» означає нововведення, оновлення, зміна, новий підхід, використання відомого з новою метою.

Як принцип педагогіки, *інноваційність* в роботі вихователя забезпечує умови його особистісного розвитку, здійснення права на індивідуальний творчий внесок, на ініціативу в діяльності. Інноваційність – це налаштованість на сприйняття, продукування, застосування нового, відкритість до нового.

Інноваційна діяльність – цілеспрямована педагогічна діяльність, заснована на осмисленні (рефлексії) свого власного практичного досвіду за допомогою порівняння і вивчення, зміни і розвитку навчально-виховного процесу з метою досягнення вищих результатів, отримання нового знання, якісно іншої педагогічної практики; це створення нового (моделей, педагогічних технологій, оригінальних форм роботи з дітьми), що змінює звичний погляд на роботу з дітьми.

Творчість є сутнісною характеристикою інноваційного процесу, важливою умовою і об'єктивною необхідністю в інноваційній діяльності педагога. Результатами педагогічної творчості можуть бути:

- педагогічні відкриття – наймасштабніші новаторські педагогічні рішення, пов'язані з формуванням, обґрунтуванням нових педагогічних ідей та їх впровадженням у конкретній педагогічній системі;
- педагогічні винаходи – перетворення, конструювання окремих елементів педагогічних систем, засобів, методів, умов навчання та виховання;
- педагогічні вдосконалення – модернізація й адаптація до конкретних умов уже відомих методів і засобів.

Інноваційною діяльністю зазвичай займаються творчі педагоги. Їх умовно об'єднують у декілька груп:

перша – це педагоги-винахідники, які створюють щось нове в результаті власних педагогічних пошуків;

друга – педагоги-модернізатори, що вдосконалюють і по-новому використовують елементи створення систем задля позитивного результату;

третья – педагоги-майстри, які швидко сприймають і досконало використовують як традиційні, так і нові підходи та методи.

Інноваційна діяльність сприяє розвитку вихователя як творчої особистості і спрямована на відхід від репродуктивного типу діяльності до пошукового в розробці нових методик. Про готовність вихователя до інноваційної діяльності свідчить сукупність якостей вихователя, що визначають його спрямованість на вдосконалення власної педагогічної діяльності...

Творчий підхід вихователя в педагогічній взаємодії з дошкільниками.

Спершу звернемо увагу на сутність понять «взаємодія» і «педагогічна взаємодія». *Взаємодія* – процес безпосереднього чи опосередкованого взаємного впливу людей один на одного, який передбачає їхню взаємну зумовленість спільними задачами, інтересами, спільною діяльністю, взаємно орієнтованими реакціями. Ознаками реальної взаємодії є: одночасне існування об'єктів, двосторонність зв'язків, взаємний перехід суб'єкта і об'єкта; взаємозумовленість зміни обох сторін; внутрішня само активність вихованців. *Педагогічна взаємодія* – це спільна функціонально-рольова діяльність вихователя і дитини побудована на основі співпраці й спрямована на розвиток суб'єктності дошкільника в навчально-виховному процесі [6].

Взаємодія вихователя з вихованцями вибудовується у дитячо-дорослій спільноті на основі суб'єктності, в якій педагог виступає як діяльний творчий рушій творчого розвитку дітей. Відчуття спільності й увага до дитини – це ті підвалини, на яких складаються моральні відносини з дитиною, проявляється розуміння дитини, доброзичливість, взаємоповага, розвивається співпраця.

За висновками Л. Друбецької, готовність вихователя до творчої взаємодії з дітьми пов'язана з рівнем сформованості його творчого потенціалу, яким є інтегративне багатофункціональне утворення потенційних проєктивних здібностей, накопичених суб'єктом знань, умінь, досвіду і самореалізації в творчих позиціях професійної діяльності [7].

Ю. Косенко сформулювала основні гуманістичні ідеї, які характеризують педагогічну взаємодію вихователя і дітей. Такими, на її думку, є:

- визнання того, що дитина, її життя – найвища цінність, яка потребує захисту;
- щира любов до дитини, добросердечність та чуйне ставлення, прояв турботи, прийняття відповідальності за неї;
- переконаність у тому, що кожна дитина – своєрідна, унікальна і самоцінна, що вимагає індивідуального підходу до неї;
- розуміння особливих можливостей у розвитку кожної дитини, бачення наявного індивідуального потенціалу її особистісного розвитку;
- уважність до дитячих потреб, визнання їхнього існування та бажання їх задовольнити;
- глибока повага до почуттів дитини, розуміння її інтересів та дитячих проблем;
- щоденне пізнання дитини, відкриття її для себе;
- чесність і коректність у відношеннях з дитиною;
- виключення грубого підпорядкування дитини дорослому, використання наказів і покарань;
- співпраця з дитиною, забезпечення їй успіху.

Здатність вихователя проявляти гуманне ставлення до дітей обумовлюється низкою обставин. Найбільш значущими науковець вважає такі:

- роботу вихователя за покликанням, захоплення професією, любов до дітей;

- сформованість і стійкість власних кращих людських якостей, таких як доброта, сердечність, відкритість думок, щирість, щедрість душі, чесність вчинків тощо;
- задоволеність особистим життям, благополуччя власної родини;
- позитивні взаємовідносини з колегами та батьками вихованців;
- уміння подолати в собі власну самозакоханість, зневажливе ставлення до оточуючих, відсутність бажання принижувати інших;
- зорієнтованість на спільну творчу діяльність з дітьми, бажання з ними співпрацювати;
- віра у свої сили та сили дітей.

Вихователь повинен допомогти дитині встановити власні відношення, контакти з оточуючими її людьми, суспільством, його історією і культурою, де вона стане суб'єктом власного розвитку. А це по справжньому гуманно, оскільки людина щаслива лише з відчуттям власної свободи й неповторності [6].

ПОСИЛАННЯ НА НАУКОВІ ДЖЕРЕЛА :

1. Сисоєва С. Основи педагогічної творчості: підручник / С.О.Сисоєва. – К.: Міленіум, 2006 – 346 с.
2. Федорович А. Взаємозв'язок театральної та педагогічної творчості у діяльності вихователя дошкільного навчального закладу. Наукові записки кафедри педагогіки. Випуск XXXIV. Харків, 2014. – 286 с. – С. 237-246.
3. Гаврилюк Світлана. Педагогічна творчість вихователя дошкільного навчального закладу як чинник творчого розвитку дітей дошкільного віку в спадщині В.О.Сухомлинського. Збірник наукових праць. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. Випуск 41. – Умань, 2012. – С.127-131.
4. Поддьяков Н. Новый подход к развитию творчества у дошкольников // Вопросы психологии. – 1990. – № 1. – С. 16-18.
5. Матюшкин А. Мышление, обучение, творчество / А.Матюшкин. – М.: Воронеж. – 2003. – 720, с. 676.
6. Косенко Ю.М. Основи педагогічної майстерності вихователя. Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності «Дошкільна освіта». 2-е видання, доповнене. – Маріуполь: ТОВ «Друкарня «Новий світ», 2014. – 360 с.
7. Друбецкая Л.А. Формирование творческого потенциала воспитателя детского сада в педагогической мастерской: Дис. канд. пед. наук: 13.00.01. М., 2011. – 166 с.

МАРИУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
підготовка бакалаврів
напряму підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Підготувала: канд. пед. наук, професор
кафедри дошкільної освіти
Косенко Юлія Миколаївна

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 1.

Тема: *Педагогічна творчість вихователя у вимірах театральної педагогіки*

(4 години – денна, 2 години – заочна форма навчання)

Мета заняття	<ul style="list-style-type: none">• визначити сутність театральної педагогіки та вплив театального мистецтва на педагогічну творчість вихователя;• з'ясувати суть взаємозв'язку педагогічної і акторської дії, спільного й відмінного в професійній діяльності актора і вихователя;• сприяти розкриттю акторських здібностей та вмінь студентів засобом лялькового театру.
-------------------------	--

Розгляд теоретичних питань

1. Елементи театральної педагогіки в професійній діяльності вихователя ДНЗ: педагогічна та акторська дія – суть взаємозв'язку, спільне й відмінне у професійній діяльності актора і вихователя дітей дошкільного віку.
2. Педагогічна доцільність системи Станіславського у професійній діяльності вихователя (це питання тільки для студентів денної форми навчання).

Методична вказівка	Уважно прочитайте уривки з праць К.С.Станіславського «Моє життя в мистецтві», «Робота актора над собою» та М.О.Чехова «Про систему Станіславського» у навчальному посібнику «Педагогічна майстерність: Хрестоматія» / [Упоряд.: І.А.Зязюн, Н.Г.Базилевич, Т.Г.Дмитренко та ін.]; за ред. І.А.Зязюна. – 2-е вид., допов. і перероб. – К.: Вища шк., 2006. – 606 с.
?	<ol style="list-style-type: none"> 1. Поясніть, що таке система Станіславського? 2. Як співвідносить автор поняття «талант» і «майстерність»?

Методичний коментар	<p>Розглядаючи природу сценічної творчості К.С.Станіславський виокремив шість послідовних процесів сценічної творчості. Йдеться про процеси <i>волі, шукання, переживання, втілення, злиття і впливу</i>, які він пояснює так: «У першому підготовчому процесі <i>волі</i> артист готується до майбутньої творчості. Він ознайомлюється з твором поета, захоплюється або змушує себе захопитися ним і тим збуджує свої творчі здібності, тобто збуджує в собі бажання творити. У другому процесі <i>шукання</i> ... він шукає в собі самому й поза собою духовний матеріал для творчості. У третьому процесі <i>переживання</i> артист невидимо творить для себе. Він створює у своїх мріях як внутрішній, так і зовнішній образ зображуваної особи... Він повинен породнитися з цим чужим йому життям як зі своїм власним... У четвертому процесі <i>втілення</i> артист наочно творить для себе. Він створює видиму оболонку для своєї невидимої мрії... У п'ятому процесі <i>злиття</i> артист повинен з'єднати до повного злиття як процес «переживання», так і процес «втілення». Обидва ці процеси мають здійснюватися водночас, вони повинні породжувати, підтримувати й розвивати один одного. Шостим є процес <i>впливу</i> актора на глядачів».</p> <p>(Див. Станіславський К.С. Собрание сочинений: В 8-ми т. – М., 1954. – Т.2. С.19)</p>
?	Чи мають місце у професійній діяльності вихователя, яка безперечно є процесом творчим, прояв зазначених вище шести процесів сценічної творчості (за К.С.Станіславським)? Як що – так, тоді поясніть: де і як вони проявляються?
Завдання	Зіставте ці процеси і представте аналіз у формі таблиці.

Методична заувага	Психолог Л.С.Виготський писав: «Навчити творчому акту мистецтва неможливо, але це зовсім не означає, що вихователь не в змозі сприяти його утворенню й появі. Через свідомість ми проникаємо в несвідоме, ми можемо певним чином так зорганізувати свідомі процеси, щоб через них викликати процеси несвідомі».
Завдання	Поясніть цю думку вченого, яку всім своїм педагогічним і науковим досвідом підтверджував і К.С.Станіславський.
?	Якими шляхами майбутній вихователь у процесі професійного навчання може розвивати свою художню і педагогічну творчість?

Практична частина заняття

1. Презентація акторських та артистичних умінь студентів (зміст матеріалу і форма його подання – за вибором студентів).

Методична настанова:

1. Уважно прочитайте зміст навчального посібника Ю.М.Косенко «Основи педагогічної майстерності вихователя» (2014) стор. 300-331; 334-336.
2. Підготуйтеся до семінарського заняття.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ 2.

(4 години – денна форма навчання, 4 години – заочна форма навчання)

Форма проведення – конференція.

Тема: *Творчий вихователь – успішний вихователь.*

Мета заняття	<ul style="list-style-type: none"> • узагальнити і конкретизувати знання студентів про педагогічну творчість вихователя; • з'ясувати суть взаємозв'язку педагогічної творчості і педагогічної майстерності вихователя дошкільного навчального закладу; • формувати уміння публічного виступу за матеріалами власного навчально-дослідницького пошуку; • стимулювати розвиток навчального діалогу під час обговорення змісту інформаційно-дослідницьких повідомлень студентів.
---------------------	---

Тематика інформаційних дослідницьких повідомлень студентів:

1. Категорії «педагогічна творчість» і «творча педагогічна діяльність вихователя»: теоретичний і прикладний аспект.
2. Фактори підтримки і розвитку творчості вихователя.
3. Роль самопізнання у розвитку творчого потенціалу вихователя.

4. Атмосфера творчості в ДНЗ як умова розвитку педагогічної творчості вихователя.
5. Завідувач ДНЗ – мотиватор творчого розвитку вихователів.
6. Педагогічна підтримка методистом ДНЗ творчого розвитку вихователів.
7. Сприятливий соціально-психологічний клімат як умова професійної творчості в ДНЗ.
8. Розробка дидактичних матеріалів для організації пізнавальної діяльності дошкільників: творчий підхід.
9. Творчість вихователя у створенні предметно-розвивального середовища в групі.
10. Вихователь – організатор дитячого дозвілля: що треба знати і уміти.
11. Творча співпраця вихователя з батьками: форми роботи – очікування – розчарування.
12. Творча майстерня вихователя як вираження власного творчого «Я».
13. Розфарбовуємо літо дітям: творчість вихователів у створенні ландшафтного дизайну на території ДНЗ.
14. Творчі родзинки вихователя у забезпеченні мовленнєвого розвитку дошкільників.
15. Творчі родзинки вихователя у забезпеченні логіко-математичного розвитку дошкільників.
16. Творчі родзинки вихователя у забезпеченні фізичного розвитку дошкільників.
17. Творчі родзинки вихователя у забезпеченні музично-ритмічного розвитку дошкільників.
18. Творчі родзинки вихователя у забезпеченні естетичного розвитку дошкільників.
19. Творчі родзинки вихователя в оформленні приміщення групової кімнати.
20. Творча самореалізація вихователя в професійній діяльності.
21. Особиста творча концепція вихователя.
22. Творчі здібності вихователя у вимірі педагогічних умінь.

23. Розвиваємо дошкільника як творчу особистість.
24. Розвиваємо музичну творчість дошкільників.
25. Розвиваємо творчий потенціал дитини дошкільного віку в ігровій діяльності.
26. Розвиваємо творчий потенціал дитини дошкільного віку в образотворчій діяльності.
27. Розвиваємо творчий потенціал дитини дошкільного віку в художньо-мовленнєвій діяльності.
28. Артистизм вихователя – засіб педагогічної взаємодії з дошкільниками.
29. Спонукаємо інтелектуальну активність – сприяємо розвитку творчої особистості дитини дошкільного віку.
30. Педагогіка розуміння як інструмент творчого особистісного зростання дошкільника.
31. Досвід творчого використання інноваційних технологій.
32. Правила-настанови вихователю для забезпечення ефективної творчості в професійній діяльності (не менше 20 позицій).
33. Гуманістична спрямованість педагогічної взаємодії вихователя з дітьми та їхніми батьками – запорука співтворчості.
34. Форми методичної роботи з вихователями, які спрямовані на розвиток творчості.
35. Творча самостійність діяльності педагога дошкільного навчального закладу.
36. Творчість і креативність сучасного вихователя.
37. Ігри та вправи для корисної забави: творчі знахідки вихователя.
38. Форми і методи стимулювання творчої ініціативи дошкільників в сюжетно-рольових іграх.
39. Співтворчість вихователя з дітьми під час спостережень в природі.
40. Особливості творчих форм організації рухливих ігор.
41. Творча співпраця батьків і дітей: рекомендації від вихователя.
42. Розвиваємо артистичні здібності дітей засобами театрального мистецтва.

43. Творчість як умова особистісного розвитку і підвищення рівня професійної майстерності вихователя.
44. Допоможемо дитині стати творчою особистістю.
45. Нестандартні форми організації дітей: творчі перлини вихователя.
46. Допитлива дитина: підтримуємо дитячий інтерес.
47. Скульптор душі і образу маленької дитини (міні-есе про себе у професії: Ваш шлях до професії і чи задоволені Ви собою).

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!

Методична настанова:

1. Кожна студентка обирає одну із тем.
2. За обраною темою підготуйте тези виступу на семінарському занятті-конференції. Обсяг тез – 3 друковані аркуші формату А-4, шрифт 12; поля: верхнє і нижнє – 2 см., праве – 1,5 см., лівє – 3 см. (оформлення – дивись зразок).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3.

(4 години – денна форма навчання)

Форма проведення – педагогічний тренінг.

Тема: *Розвиток педагогічного потенціалу майбутнього вихователя*

Мета заняття	Створити умови для формування у майбутніх педагогів дошкільної освіти потреби в організації роботи з розвитку власної креативності.
Завдання	<ul style="list-style-type: none"> • Створити в групі атмосферу емоційної свободи, відкритості, довіри один до одного. • Сприяти усвідомленню студентами своїх особистісних особливостей і творчих можливостей. • Розвивати установки на самопізнання і самооцінку.

	<ul style="list-style-type: none">• Навчати прийомам подолання сумнівів, набуття впевненості в собі.• Стимулювати прояв у студентів індивідуальних творчих здібностей.• Подолання психологічних бар'єрів, які заважають повноцінному самовираженню.• Визначення рис особистості і умов, які заважають прояву творчості.• Сприяти розвитку творчої уяви, допитливості, сміливості і гнучкості мислення.
--	--

Організаційна заувага: Заняття-тренінг проводить викладач.

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ
ДИДАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
підготовка бакалаврів
напряму підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Підготувала: канд. пед. наук, професор
кафедри дошкільної освіти
Косенко Юлія Миколаївна

МАРІУПОЛЬ- 2017

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Перший змістовий модуль.

Завдання 1. Прочитайте статтю Олени Бугрій «Творчість у педагогічній діяльності» // Вища школа. – 2009. – № 4. – С.87-92.

2) У чому методологічно значущою для педагогічної галузі знання, на думку авторки статті, є категорія творчості?

Завдання 2. Прочитайте статтю Сергія Шандрука «Творчість як употужнення здібностей особистості» // Психологія творчості. – 2015. – № 3. – С. 86-90.

2) До яких висновків дійшов автор статті, теоретично обґрунтовуючи концептуальні засади вивчення творчості у філософській і психологічній науках?

Завдання 3. Прочитайте статтю Лілії Яременко «Креативність як творчість: спільне і відмінне» // Вища освіта України. – 2010. – № 4. – С.117-123.

- 4) Встановіть взаємозв'язок і взаємозалежність між поняттями: «творчість», «обдарованість», «талант», «креативність», «геніальність» (можна схематично).
- 5) Поясніть в чому сутність феномену творчості і креативності?
(методична вказівка: зміст свого пояснення розмістіть у два стовпчики: творчість це:...; креативність – це ...).
- 6) Про якого вихователя можна сказати, що він креативна особистість?

Завдання 4. Прочитайте статтю Катерини Лінєвич «Проблема творчості в дослідженнях вітчизняних і зарубіжних вчених» // Рідна школа. – 2008. – 11. – С.19-22.

- 5) До наукових здобутків яких учених звертається авторка статті, аналізуючи понятійний аспект проблеми творчості?
- 6) Запишіть потрактування сутності творчості, обдарованості, талановитості, креативності тими ученими, наукові позиції яких аналізує авторка статті.
- 7) Які п'ять груп інтелектуальних здібностей (факторів) Дж. Гілфорда описано в статті?
- 8) Поясніть, що таке конвергентне і дивергентне мислення? Яке з них є основою креативності?

Завдання 5. Прочитайте статтю Л. В. Єськової «Педагогічна творчість та майстерність – вагомий знаряддя розвитку творчої особистості» // Освіта Донбасу. Навчально-методичне видання. – 2008. – № 2-3. – С. 85-89.

- 1). Як взаємодіють педагогічна творчість і педагогічна майстерність як інструменти виховання особистості?
- 2) Чи можна ототожнювати ці поняття та як вони впливають одне на одного?

Завдання 6. Прочитайте:

- інформаційний матеріал «Система К. С. Станіславського і педагогічна творчість» на сторінках 314-318 навчального посібника Юлії Косенко «Основи педагогічної майстерності вихователя» (2014).
 - статтю П. Єршова «Система Станіславського як наука» // Психологія і суспільство. – 2015. – № 3. – С. 62-71 (переклад професора А.Фурмана).
- 1) Охарактеризуйте систему Станіславського як науку про театр.
 - 2) Назвіть ознаки системи Станіславського як науки.
 - 3) Яким було розуміння таланту К. С. Станіславським?
 - 4) Як ви зрозуміли етику системи Станіславського?
 - 5) На яких принципах підготовки актора ґрунтується система Станіславського, дія яких із них має місце в практиці роботи вихователя?

Завдання 7. Прочитайте статтю Наталії Керманової «Творчий вихователь – скульптор самодостатньої особистості» / Н. Керманова // Вихователь-методис дошкільного закладу. – 2013. – № 12. – С.13-14.

- 1) Запишіть основні думки авторки статті, які ви трансформуватимете у свій власний педагогічний досвід роботи з дошкільниками.

Завдання 8. Прочитайте статті Людмили Тищук:

– «Творчість вихователя: як її розвивати?» / Людмила Тищук // Дошкільне виховання. – 2012. – № 10. – С.15-19.

– «Творчість як умова особистісного розвитку і підвищення рівня професійної майстерності педагога дошкільного навчального закладу» / Людмила Тищук // Обдарована дитина. – 2008. – № 6. – С.19-25.

- 1) За змістом статей складіть програму власної підготовки до творчої педагогічної діяльності на період навчання в університеті.

Другий змістовий модуль.

Завдання 1. Прочитайте статтю В. Моляко «Чи можна навчати творчості?» // Обдарована дитина. – 2007. – № 3.

- 3) Як автор статті відповідає на питання, яке винесено у заголовок?
- 4) А як би відповіли ви?

Завдання 2. Прочитайте статтю Ілони Дичківської «Інноваційна компетентність педагога» // Дошкільне виховання. – 2010. – № 1. – С.7-11.

- 1) Що таке інноваційна компетентність вихователя?
- 2) Чи спостерігали ви під час педагогічної практики прояв вихователями інноваційної компетентності? Поясніть зміст ваших спостережень.

Завдання 3. Прочитайте статтю О. Л. Корнєєвої «Експериментальна робота в ДНЗ з проблеми взаємодії вихователів і батьків» [Електронний ресурс] / О. Л. Корнєєва, О. Ю. Хартман // Наукова скарбниця освіти Донеччини. – 2014. – № 1. – С.110-114. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nsod_2014_1_25

Завдання 4. Прочитайте статтю О. А. Листопада «Педагогічний супровід розвитку творчих здібностей старших дошкільників засобами педагогіки творчості» [Електронний ресурс] / О. А. Листопад // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16: Творчість особистість учителя: проблеми теорії і практики – 2012. – Вип. 15 – С.203-207. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_016_2012_15_47

- 1) За змістом статті складіть рекомендації вихователям щодо педагогічного супроводу розвитку творчих здібностей старших дошкільників засобами педагогіки творчості в дошкільному навчальному закладі.

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКІ І ТВОРЧІ ЗАВДАННЯ

Завдання 1. Складіть казку для дітей дошкільного віку морально-етичного або екологічного змісту (методична вказівка: текст казки оформити на аркушах паперу формату А 4, поля: 30х20х20х15, кегель 14, зверху у правому куті – прізвище та ім'я, назва казки по центру прописними літерами, обсяг змісту – за можливостями автора, аркуші у файлі).

Завдання 2. Створіть ескіз оформлення одного із куточків розвивального середовища в групі дітей дошкільного віку (методична вказівка: орієнтуєтесь на потреби тих вікових груп, де проходили останню педагогічну практику; формат А-4, цупкий папір)

Завдання 3. Напишіть сценарій і план підготовки дитячої розваги для групи дітей, в якій будете проходити літню практику в ДНЗ в оздоровчий період..

Завдання 4. (колективне). Підготувати 4 лялькові вистави для дітей дошкільного віку (методична вказівка: група студентів розподіляється на 4 творчі колективи, складаються сценарії вистав, готуються декорації, проводяться репетиції, організується публічний показ).

Завдання 5. Розробіть творчий проект співпраці вихователя з батьками дітей однієї із вікових груп (методична вказівка: тема проекту за однією із сфер життєдіяльності дитини у програмі «Я у Світі» («Природа», «Культура», «Люди», «Я САМ») і вікова група – за вибором студента). Підготуйтеся до публічної презентації проекту. Проект повинен включати такий орієнтовний зміст:

Вступ.

- Актуальність
- Провідна ідея
- Означені пріоритети
- Шлях вирішення завдань

Основна частина (опис змісту проекту)

Висновки

Література

Додатки

Методична настанова: Обсяг тексту до 20 сторінок, формату А-4, поля: 30х20х20х15, кегель 14.

Оформлення титульної сторінки (зразок):

**Маріупольський державний університет
Кафедра дошкільної освіти**

**ФОРМУЄМО У ДИТИНИ БЕЗПЕЧНУ ПОВЕДІНКУ
ТВОРЧИЙ ПРОЕКТ СПІВПРАЦІ ВИХОВАТЕЛЯ З БАТЬКАМИ ВИХОВАНЦІВ
РОЗРОБИЛА:
студентка 3 курсу
спеціальності «Дошкільна освіта»
Мержук Дар'я**

Маріуполь-2017

**МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

ПЕДАГОГІЧНА ТВОРЧІСТЬ
ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ
підготовка бакалаврів
напряму підготовки 6.010101 Дошкільна освіта

Підготувала: канд. пед. наук, професор
кафедри дошкільної освіти
Косенко Юлія Миколаївна

МАРІУПОЛЬ- 2017

ТЕСТ

1. Хто з науковців так визначає творчість: «...це будь-яка діяльність людини, яка створює дещо нове, однаково чи буде це творенням якого-небудь предмету зовнішнього світу або спорудою розуму чи почуття, що живе в самій людині»
а) Л. Виготський; б) В. Моляко; б) М. Амосов.
2. Назвіть види творчості: _____
_____.
3. Педагогіка творчості – це наука про _____

_____.
4. Галузь загальної педагогіки, яка вивчає закони та закономірності: формування творчої особистості, розвитку та саморозвитку її творчих можливостей в процесі освіти та навчання; створення психолого-педагогічних умов для прояву творчого потенціалу

особистості в суспільно-корисних і індивідуально-значущих для неї видах життєдіяльності – це _____.

5. Яке поняття ширше «педагогіка творчості» чи «педагогічна творчість» (правильне – підкресліть).

6. Які аспекти педагогічної творчості вихователя досліджують українські вчені:

7. Хто з сучасних українських вчених розглядає творчість вихователя як здатність винаходити у повсякденній праці щось нове, комбінувати й видозмінювати, адаптувати відоме до вікових та індивідуальних особливостей кожної дитини; гнучкість у виборі адекватних засобів впливу на малюка; пошук нестандартних способів розв’язання освітніх завдань; оригінальне доцільне застосування методів стимулювання ініціативи та пізнавальної активності вихованців.

8. Хто з сучасних українських науковців виокремив такі найсуттєвіші якості творчої індивідуальності вихователями:

- широка ерудиція, допитливість розуму;
- широта захоплень;
- професійна інтуїція;
- глибокі професійні знання та досконалі уміння;
- інтелектуальні здібності;
- розвинуте асоціативне мислення (швидке переключення мислення), критичне мислення;
- відчуття протиріч у вихованні та навчанні дошкільників;
- схильність до творчого сумніву в організації життєдіяльності дошкільників, здобуття ними дошкільної освіти;
- дивергентне мислення (пошук альтернативних рішень педагогічних задач і ситуацій);
- чуття новизни в організації педагогічного процесу;
- інформаційний голод і прагнення його задовольнити;
- здатність до оригінальних, незвичних, але доцільних педагогічних дій;
- сталий інтерес до всього нового, що відбувається дошкільній освіті;
- уміння бачити незвичайне в звичайному;
- жага до знань;
- мобільність у процесі самовдосконалення.

а) С. Гаврилюк; б) Ю. Косенко; в) А. Федорович.

9. Загальна здібність людини, її здатність до творчості, комплекс інтелектуальних та особистісних якостей, що сприяє становленню і прояву творчості – це _____.

10. Накопичений вихователем соціальний і професійний досвід; глибокі психолого-педагогічні знання, уміння і навички; креативність як дивергентне мислення, яке забезпечує пошук альтернативних шляхів вирішення педагогічних ситуацій; творчі здібності; уміння продукувати нові педагогічні ідеї і реалізувати їх; здатність творчо реалізовувати кращий педагогічний досвід – це _____.

11. Назвіть компоненти творчого потенціалу вихователя:

Всього правильних відповідей _____

Оцінка:

5 балів - 10 правильних відповідей.

4 бали – 9-8 правильних відповідей.

- 3 бали – 7-6 правильних відповідей.
2 бали – 5 правильних відповідей.
1 бал – 4 правильні відповіді.
0 балів – 3 і менше правильних відповідей.

До 5 балів

ЗАПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Схарактеризуйте базові поняття навчальної дисципліни: творчість, педагогічна творчість, педагогіка творчості, творчі здібності, креативність, творчий потенціал вихователя, творчо обдарована людина, педагогічні інновації.
2. Поясніть сутність творчості з позиції філософської науки.
3. Поясніть сутність творчості з позиції психологічної науки.
4. Поясніть сутність творчості з позиції педагогічної науки.
5. Що вивчає педагогіка творчості?
6. Якими якостями має володіти творчий вихователь?
7. В чому сутність взаємозв'язку педагогічної творчості і педагогічної майстерності вихователя?
8. Назвіть специфічні ознаки педагогічної творчості вихователя?
9. Чи є творчість основою для інноваційної діяльності вихователя?
10. Які умови є сприятливими для розвитку творчості вихователя в професійній діяльності?
11. Як може бути організована методична робота в дошкільному закладі для забезпечення творчого розвитку вихователів?
12. Охарактеризуйте творчу особистість вихователя.
13. Якою є спрямованість педагогічної творчості вихователя?
14. Чим умотивована педагогічна творчість вихователя?
15. Ваше розуміння творчого саморозвитку вихователя.
16. Які фактори підтримують розвиток творчості вихователя?
17. Яку роль відіграє самопізнання у розвитку творчого потенціалу вихователя?
18. Як впливає атмосфера творчості в ДНЗ на розвиток педагогічної творчості вихователя?
19. Як завідувач ДНЗ може виступати мотиватором творчого розвитку вихователів?
20. В чому зміст педагогічної підтримки методистом ДНЗ творчого розвитку вихователів?
21. Чи є соціально-психологічний клімат умовою професійної творчості в ДНЗ?
22. В чому проявляється творчість вихователя у створенні предметно-розвивального середовища в групі?
23. Вихователь – організатор дитячого дозвілля: що треба знати і уміти?

24. Творча співпраця вихователя з батьками: в яких формах вона може здійснюватися?
25. Чим прикметна творчість вихователя у забезпеченні мовленнєвого розвитку дошкільників.
26. Чим прикметна творчість вихователя у забезпеченні логіко-математичного розвитку дошкільників.
27. Чим прикметна творчість вихователя у забезпеченні фізичного розвитку дошкільників.
28. Чим прикметна творчість вихователя у забезпеченні музично-ритмічного розвитку дошкільників.
29. Чим прикметна творчість вихователя у забезпеченні естетичного розвитку дошкільників.
30. Чим прикметна творчість вихователя в оформленні приміщення групової кімнати.
31. Поясніть зв'язок творчих здібностей вихователя з педагогічними вміннями.
32. Як вихователю розвивати творчу особистість дошкільника? Сформулюйте декілька порад.
33. Як вихователь може організувати розвиток музичної творчості дітей групи?
34. Як вихователь може організувати творчий розвиток дитини дошкільного віку в ігровій діяльності?
35. Як вихователь може організувати творчий розвиток дитини дошкільного віку в образотворчій діяльності?
36. Як вихователь може організувати творчий розвиток дитини дошкільного віку в художньо-мовленнєвій діяльності?
37. В чому проявляється артистизм вихователя?
38. Що таке інноваційна діяльність вихователя?
39. Які форми і методи стимулювання творчої ініціативи дошкільників в сюжетно-рольових іграх може використовувати вихователь?
40. Як може вихователь організувати співтворчість з дітьми під час спостережень в природі?
41. В чому може вихователь проявити творчість, організовуючи рухливі ігри?
42. Творча співпраця батьків і дітей: складіть рекомендації від вихователя.
43. Як розвивати акторські вміння дітей засобами театралізованої діяльності?
44. Як допомогти дитині стати творчою особистістю?
45. Які знаєте нестандартні форми організації навчання дітей?
46. Як підтримати допитливу дитину, дитячий інтерес ?
47. З якими творчими проектами вихователів познайомилися на педагогічній практиці?

